

אסיפת אמרי"ם

ליקוט דברי תורה דברי התעוררות
ומאמרים מספה"ק לפרשת השבוע

אמרות טהורות וסיפורי צדיקים
המעוררים לעבודת השי"ת

פרשת תצוה – תשפ"ד

**קונטרס זה נערך ונאסף
ע"י אחד מבני החבורה
למען זיכוי הרבים**

**כל הזכויות שמורות
למכון "קול מנחם"**

**בכל עניני קונטרס זה
לתרומות והנצחות הערות והארות
ניתן לפנות למייל
R5708580@gmail
kolmenachem12@gmail.com**

פרשת תצוה

ואתה תצוה את בני ויקחו אליך שמן זית זך כתית למאור להעלות נר תמיד: (כז ב)

מפרשי התורה אומרים כדרכם כמה וכמה טעמים: מדוע לא נאמר וידבר ה' אל משה אלא "ואתה תצוה" בלי הזכרת שם משה? ובכלל מדוע לא נזכר שמו של משה בכל פרשת "ואתה תצוה"? – ולהלן נביא מדבריהם הקדושים:

א. הרה"ק המגיד מקוז'ניץ זי"ע בספה"ק "עבודת ישראל" פר' יחי אומר וכן איתא ב"מאור עינים" בפרשה זו: שעל פי רוב חל ז' אדר, יום פטירתו של משה רבינו בפרשת "ואתה תצוה". וקורא הדורות מראש ידע כי בז' אדר יסתלק משה רבינו ועל כן לא נזכר שמו בפרשת הזאת.

ב. החיד"א ב"נחל קדומים" אומר בשם בעל הטורים: לא הזכיר את משה בזה הסדר, מה שאין כן בכל החומש, שמשעה שנולד משה אין פרשה שלא הוזכר בו [חוץ ממשנה תורה]. והטעם: משום שנאמר 'מחני נא מספרך אשר כתבת', וקללת חכם אפילו על תנאי באה.

וזה הרמז כותב ה"שפתי כהן" עה"ת: 'ואתה תצוה את בני ישראל ויקחו אליך', בני ישראל יקחו אותך לדוגמא, שאם מתכוונים אפילו לטובה אסור להוציא שמץ קללה מן הפה.

ובספרו "חומת אנך" כתב שנתקיימה בקשתו במקצת כיון שמסר נפשו לטובת ישראל בזה. וזהו הענין שהתחיל הכתוב פרשה זו בלשון "ואתה" בוי"ו החיבור ולא 'אתה תצוה', זהו לכבודו של משה, כי אף אם אמנם לא נזכר שמו בפרשה זו מטעם האמור, מ"מ לא ניחא ליה להקב"ה שתהיה פרשה שלימה שלא יזכר בה שמו של משה רבינו כלל, על כן התחיל הפרשה בתיבת "ואתה" כדי לקשר ולחבר פרשה זו עם הפרשה שלפניה, והרי בפרשת תרומה מוזכר שמו כמה פעמים, ונמצא כאילו נזכר שמו של משה גם בפרשה זו.

ועפי"ז מתרץ החיד"א את קושיות המפרשים על מה דאי' בזה"ק ובמדרשים שמנין פרשיות התורה הם נ"ג, וכשנעשה חשבון ישנם נ"ד פרשיות? אמנם עפ"י הנ"ל מיושב, כי פרשת 'תצוה' אינה נחשבת כפרשה

בפני עצמה אלא המשך לפרשה הקודמת, ושפיר עולה מנין הפרשיות נ"ג.

והנה הרה"ק ה"שפתי צדיק" זי"ע מביא בשם ה"חידושי הרי"ם" זי"ע שתמה מדוע נענש על כך, הרי הוא מסר נפשו על כלל ישראל, עד שהסכים למחות

שמו מן התורה, ומה דנדוד חטא יש בזה?

וחידש רעיון עמוק, דאדרבה הכוונה למעליותא, דמצינו בגמ': כל המוסר עצמו למות על דברי תורה אין אומרים דבר הלכה משמו. וביאור הענין דאין זה עונש ח"ו, אלא כל ת"ח שמחדש הלכה כיון שהוא ישות נפרדת מן התורה מזכירים את חידושו על שמו. אך המוסר נפשו על ד"ת נעשית מציאותו בטילה וכל חיותו נדבקת בתורה הק', לכן אין אומרים זאת משמו כי חידושו נהפך לתורת ה' ממש!

וכן היה אצל משרע"ה, בתחילה היה חציו איש, אך משמסר נפשו עבור כלל ישראל נדבק כולו בתוה"ק, ונהיה ממש חלק מהתוה"ק, לכן לא נזכר שמו כדברי הגמ' הנ"ל, וא"כ אין זה עונש אלא מעליותא.

הרה"ק רבי משה מרדכי מלעלוב זי"ע תירץ על השאלה הנ"ל: כי באמת למשה רבינו שהיה הענין מכל האדם אשר על פני האדמה נחשב לו לשכר מה שלא נזכר שמו בפרשה, דהיה בהסתר, כרצון הענין האמיתי.

לפי תירוצו של ה"בעל הטורים" יש להבין מדוע דוקא בפרשה זו לא נכתב שמו? הרבי ה"בית ישראל" זי"ע אמר בשם המלמד דקדקי שהיה בביתו של הגה"ק רבי יעקב מאיר בידרמן זי"ע: שמחמת שיצא מפי משה רבינו כך, הוכרח להיות שעב"פ בפרשה אחת לא ייזכר, אך כיון שהשי"ת אהב אותו לא חפץ להענישו ובכל פרשה דחה זאת לפרשה הבאה... עד שהגיע לפר' תצוה שהיא פרשה אחרונה לפני פרשת כי תשא שבה כתוב 'ואם אין מחני נא', על כן כבר אין אפשרות לדחות והוכרח לעשות כן...

ג. ב"פענח רזא" כתוב טעם לפי חז"ל שאחרי שמשה אמר להקב"ה, 'שלח נא ביד תשלח', נאמר 'יוחר אף ה' במשה', וכל חרון אף שבתורה עושה רושם. היינו, שאמר לו הקב"ה 'הלא אהרן אחיך הלוי', והלא כהן הוא, אלא אני אמרתי אתה כהן והוא לוי, עכשיו הוא

כהן ואתה לוי, וכיוון שבפרשה זו מדובר על מה ששייך לכהן, לכן לא נזכר שמו של משה.

ד. הרבי ר' העשיל אומר: מובא במדרש תנחומא פרשת משפטים: ראה מה בין הראשונים לאחרונים, משה לא חפץ במלאך, שהקב"ה אמר למשה: 'הנה מלאכי' – אותיות מיכאל – 'ילך לפניך', השיבו: 'אם אין פניך הולכים אל תעלנו מזה', אבל יהושע כשראה את המלאך נפל על פניו, שנאמר: 'ויפול יהושע על פניו וישתחו'. והמלאך דיבר עמו ברוגזה על שמשה דחה אותו ולא רצה שילך עמו. נמצא שבמקום שיש משה אין מקום למיכאל, ולכן בפרשת תצוה, שלא נזכר בה משה, יש בה ק"א פסוקים, שהם בגימטריא מיכאל.

ה. הגה"ק רבי שמעון סופר גאב"ד קראקא זצ"ל אומר: שהרבה מפרשים מסבירים שמה ששמו של משה לא נזכר בפרשה הזאת, הוא כעין עונש על שאמר 'מחני נא מספרך'. אבל, קשה להניח שהשם יתברך העניש את משה על מסירות נפשו בעבור כלל ישראל. ואפשר לומר להיפך, שזה מעין שכר למשה, שחלק לו הקב"ה כבוד להיות בפעם הזאת, המחוקק והמצוה בעצמו. משל למלך, שנתן לאחד משריו, שמסר את נפשו בעבורו, את שרביט המלוכה לזמן ידוע, ובאותו הזמן הרשות בידו לחוקק חוקים ולהתקין תקנות כנגיד ומצוה.

ו. הרה"ק מלאמאז' זי"ע אומר: שלא נזכר שמו של משה בפרשה זו, כי אחרי פרשת "תרומה" שנאמר בה מעשה המשכן, בא הכתוב לסדר איש איש על עבודתו מה שמוטל עליו לעשות. ועל כן נאמר למשה: 'ואתה', פירוש, מה שעליך לעשות הוא – 'תצוה את בני ישראל', שתקשר ותחבר עצמך עם בני ישראל (תצוה מלשון – צוותא), ומי שמקושר ומחובר עם ישראל ומבטל את עצמו לכלל, מבטל את ישותו, עד שלא נזכר עוד משה כיחיד.

ז. הגר"א אומר: ואף על פי ששמו של משה לא נזכר בה בפירוש, אבל ברמז נזכר, והיינו: לפי המסורה יש בפרשת תצוה מאה ואחד פסוקים, ואותיות של **משה** במיליון, **מ"ם**, **שי"ן**, **ה"א**, בלי האותיות הראשונות עולים גם כן מאה ואחד: **מ"ם** סופית של "מ"ם", **י"ן** של "שי"ן", **א'** של "ה"א" עולים מאה ואחד.

ח. החיד"א בספרו "פני דוד" מביא בשם הרה"ק ה"מגלה עמוקות" זי"ע: שאף שלא נזכר שמו של משה מ"מ נרמז בתחילת הפרשה. שהרי נשמתו של משה רבינו היתה גלגול ותיקון לנשמת נח שת והבל, **משה** ר"ת: **משה שת הבל**.

וזה הסמיכות לסוף פרשת תרומה – התיבה האחרונה 'נחשת' אותיות 'נח שת' וסמך ליה 'ואתה תצוה', זה משה רבינו, שנשמת משה מנח ושת. (וראה גם ב"תורת משה" להחת"ס שמאריך בזה).

ט. הגה"ק מבנדין זצוק"ל כותב בספרו "יכהן פאר" בטעם שלא נזכר שמו של משה בפרשה, משום שכמו שבשמחת תורה שהוא יום ברכת משה רבינו [דהיינו שקורין פרשת וזאת הברכה] מבטל אהרן לברכתו, [שבחו"ל אין נושאים הכהנים כפיהם בשמחת תורה] וזה הטעם שבפרשת תצוה לא כתוב שמו של משה רבינו ע"ה, מפני שהיא פרשה של אהרן הכהן לכן מבטל משה את עצמו, וזה מש"כ 'הוא משה ואהרן הוא אהרן ומשה'.

מספרים שהרב ר' אליהו חיים מייזל זצ"ל רבה של לודז' המעטירה, אסף הרבה כסף למוסדות צדקה וחסד, והוציא מעשירי העיר סכומים גדולים למטרות ה"נ"ל, אולם בחלוקת הכספים לא השתתף. כששאלו אותו לסיבת הדבר, ענה: הפרשה היחידה בתורה שלא נזכר בה שמו של משה, היא פרשת תצוה. בפרשה הקודמת, פרשת תרומה, שמדובר בה על אוסף כספים, שמו של משה נזכר הרבה פעמים, אבל אחרי כן בחלוקה לא רצה משה ששמו יזכר כדי למנוע כל חשד.

בספר "מטעמים" מדייק על הלשון 'ואתה תצוה' שמשמע שהוא ואחר עמו, פלוני יעשה כך ואתה תעשה כך, ומסביר שהכוונה כך: אחרי שבני ישראל הביאו את כל הדרוש למשכן, כגון: כסף, זהב, תכלת, ארגמן ועוד, ומשה רבינו עדיין לא הביא דבר, נצטער על כך, כמובא במדרש בפרשת ויקרא. אמר לו הקב"ה חייך שדיבורך חביב עלי יותר מהכל. עוד אמר לו הקב"ה: 'ואתה' – נדבתך למשכן תהיה בכך, ש'תצוה את בני ישראל', תלמדם דרך בנינו ועשייתו ועבודת המשכן וכל כליו, כאמור בתורה. ודיבורך – תלמודך חביב עלי יותר מכל הנדבות, שזה מקור חיים בכל

הרה"ק ה"בית אברהם" זי"ע אמר: 'ואתה תצוה' ר"ת: צעקת הדלת קשיב ותושיע.

בספרא פרשת צו: אין צו אלא לשון זרוז מיד ולדורות. שואל ה"פנים יפות": הרי ציווי זה היה למחרת יום הכיפורים, כאשר ירד משה מן ההר אל העם, ואולם, קיומו של הציווי לא היה עד א' בניסן, שעה שהוקם המשכן, מה אפוא, מקום לזרז על דבר אשר בלאו הכי אי אפשר היה לעשותו עד כמה וכמה חדשים. ברם, אפשר ובציווי לקחת שמן זית נאמר, כי יש להם לקחת את השמן לא מן הקמחי, כי אם מהמחורב לקרקע, מעץ הזית, והיו לוקחים את הזיתים מעיירות שהיו סמוכות למדבר. מעתה אפשר לפרש כי הציווי להזדרז במסיקתם של הזיתים בשעה שהם מתוקים דהיינו בסוף הקיץ, וזמן זה היה בשעה שנצטוו.

"אור החיים" הקדוש זי"ע: עה"כ 'ויקחו אליך': ובדרך רמז יתבאר הכתוב ע"ד מאמר הובא בספר זוהר חדש כי ד' גליות של ישראל כ"א מהם נגאלו ממנו בזכות אחד גלות ראשון נגאלו בזכות אע"ה, ב' נגאלו בזכות יצחק, ג' נגאלו בזכות יעקב, והד' תלוי בזכות משה. ולזה נתארך הגלות כי כל עוד שאין עוסקים בתורה ובמצות אין משה חפץ לגאול עם בטלנים מן התורה. וזה הוא שרמז הכתוב כאן באומרו 'ואתה תצוה את בני ישראל' – ע"ד 'כי מלאכיו יצוה' – או ע"ד אומרם ז"ל אין צו אלא מלכות כי הוא ימלוך עלינו לעתיד ותנאי הוא הדבר שיעסקו ישראל בתורה. וזה הוא אומר 'ויקחו אליך שמן זית זך' – ירמוז אל התורה שנמשלה לשמן מה שמן מאיר לעולם כך התורה וכו', ודקדק לומר 'זך' – שצריכין לעסוק בתורה לשמה בלי שמרים שהם לקנתר ח"ו או להתגדל וכדומה אלה הם שמריה. ואמר עוד 'כתית' – פי' שצריכין לעסוק בתורה ולכתת גופם וכחם ע"ד או' 'זאת התורה אדם כי ימות' וכו', עיי"ש בהמשך דבריו.

הרה"ק ה"באר יעקב" מנדבורנה זי"ע מתרץ: דהנה נפסק בשו"ע (יו"ד רמ"ו סק"א): כל איש ישראל חייב בתלמוד תורה, בין עני ובין עשיר, בין שלם בגופו בין בעל יסורים, בין בחור בין זקן גדול אפילו עני המחזר על הפתחים אפילו בעל אשה ובנים חייב לקבוע לו זמן לתלמוד תורה ביום ובלילה וכו'. ומי שא"א לו יספק

הדורות, כי המשכן נחרב בעוונותינו הרבים, והתורה מתקיימת לעד.

הרה"ק ה"תולדות יעקב יוסף" זי"ע כתב: כשהעם במדריגות של עלייה גם צדיק הדור עולה מעלה מעלה במדריגתו, כמו שמצינו במשה רבינו: כאשר חנו ישראל מתוך תשובה – 'ויחן שם ישראל נגד ההר – ומשה עלה אל האלקים'. והוא הדין להיפך, חס ושלום, 'גמר חסיד – כי פסו אמונים מבני אדם'. וכדי להעלות את המוני העם צריך שהצדיק יתחבר אליהם. הוא שרמזה התורה לצדיק: 'ואתה תצוה את בני ישראל', לשון צוותא. כשתהיה בצוותא וחברותא עם המוני ישראל ותשפיע עליהם להעלותם בדרגתם תצמח טובה גם לך –

'ויקחו אליך שמן זית זך', שפע והתעלות יימשכו גם לצדיק.

הרה"ק ה"אור המאיר" זי"ע כתב: שהמוכיח כשיאמר מוסר לאחרים יחשוב שאומר לעצמו וכך יאמר מוסר, וזהו שאמר הכתוב: 'ואתה תצוה את בני ישראל', כאשר תבוא לעורר את בני ישראל בדברי מוסר, 'ויקחו אליך', העצה לזה היא שתדבר אל עצמך, ובדרך זה תוכל לומר מוסר לבני ישראל.

הרמב"ן דייק בלשון 'ואתה תצוה את בני ישראל' אמאי לא נאמר 'וציווית' כמ"ש בשאר ציווי מלאכת המשכן 'ועשית'. וביאר כי בכל מקום שנאמר ועשית לא היה משה עושה בעצמו אלא מצוה לעושי המלאכה והם היו עושים. וא"כ אילו נאמר 'וציווית' היה משה יכול לצוות לאחרים שיצוו לכל ישראל, אבל כאן רצה הקב"ה שמשם עצמו יצווה ולא ע"י שליח, לכן אמר לו 'ואתה תצוה' כלומר אתה בעצמך עכ"ד. וכבר תמה ה"כלי יקר" על זה, למה באמת רצה השי"ת שמשם רבינו רק יצוה בעצמו.

הרה"ק רבי יצחק מווארקא זי"ע אמר: דנעשה משרע"ה כל כך קרוב להשי"ת, עד שלא היה צריך לקרוא לו בשמו, רק בלשון "אתה", כדרך העולם כשנעשה אחד קרוב מאד עם חבירו, שוב אינו קורא לו בשמו.

יכולים לזכות שהצדיק יעלה נשמתם למקורם ולשורשם ושיתקנו מה שמוטל עליהם. וזהו 'להעלות נר [נר ד' נשמת אדם] תמיד', שורשה במרום נקרא תמיד, ע"ד הכתוב: 'כי אני הוי"ה לא שביתי' (מלאכי ג.ו).

נכדו הרה"ק מאוז'יערנע זי"ע אמר: התורה"ק בא לעורר בזה את הצדיק האיך להתנהג עם המקושרים אליו, ואומר לו: 'ואתה תצוה את בני ישראל' תחבר ותקשר את בני ישראל אליך [תצוה מלשון צותא חדא], 'ויקחו אליך' כדי שיהיו נלקחים אליך היינו שיהיה להם אמונה בהצדיק, ואיך תגיע לזה? ע"י 'שמן זית זך' ופירש"י ז"ל "בלי שמרים", היינו שלא יהיה לך חשבונות של טובת הנאה וכיו"ב כי אלו הן השמרים, אלא שיהיה רק לטובתם והיינו כתית למאור, להאיר בפנימיות החיות לנפש הכתיתה והשבורה מעוונות. את זה בא ברמז בדברי רש"י ז"ל באומר: "כתית למאור ולא כתית למנחות", שלא תביט על המנחה אשר הובאת לך, אלא למאור לעשות טובה לאיש הישראלי לטובת תיקון נשמתו, ואז תוכל להעלות נשמות ישראל לשורשן כהמשך הכתוב: 'להעלות נר תמיד', נר ד' נשמת אדם.

הרה"ק מסטוטשין זי"ע סיפר: שפעם בלש"ק אמר הרה"ק ר"א מדז'יקוב זי"ע תורה על הפסוק: 'ואתה תצוה', המתחיל בוא"ו, אע"פ שזו תחילת הפרשה והוא"ו נראה כמיותר, ואמר שאין הכי נמי, הפירוש הוא שאתה – משה רבינו ע"ה – כיותר, כטפל, אינך מאומה. ואם כן תהיה, כי אז "תצוה, מלשון צותא חדא", תוכל להנהיג ולצוות, ולהיות ר א ש ב ני י שראל.

נתגלה אליו אביו (הרה"ק רבי נפתלי מרופשיץ זי"ע) בחלום ואמר לו: "לעזר לעבן קרוין, האסט מכון דעם אמת'ן פשט אין פסוק" – כיוונת לפירוש האמיתי.

הרה"ק ה"פנים יפות" זי"ע שואל: למה פרט הכתוב כאן שמן זית, והרי כל מקום שנאמר בתורה שמן סתם, הכוונה לשמן זית, כגון במנחות. ועוד, למה לא נאמר שמן זיתים כמו שנאמר דבש תמרים, יין ענבים?

אלא ההסבר הוא: לכאורה קשה, הרי זיתים משלהם לא היו להם במדבר, והיה להם לקנותם מן העכו"ם, היו איפוא הזיתים טמאים? והתירוץ הוא כפי שמבאר

לאחרים הלומדים. וכתב עליו הרמ"א בהג"ה: ותיחשב לו כאילו לומד בעצמו.

והנה בכתוב דנן מיירי בענין 'ויקחו אליך שמן זית זך כתית למאור להעלות נר תמיד', וכבר מבואר שהמנורה והשמן מרמזים על עסק התורה. לפיכך חפץ השי"ת שמשרע"ה יצוה זאת בעצמו ולא ע"י שליח, כדי להראות בזה לבני ישראל לדורות עולם שעל אף שבשעת הדחק יש אמנם עצה לתמוך בלומדי תורה ועי"ז יחשב לו כאילו הוא לומד בעצמו כפסק הרמ"א המובא לעיל, מ"מ אין לסמוך על כך מלכתחילה רק כל אחד ואחד חייב להגות ולעמול בתורה בעצמו.

פעם בשעת מגיפה ל"ע, אמר הרה"ק רבי מאיר מפרמישלאן זי"ע: 'ואתה תצוה' – אתה הקב"ה מצוה, 'את בני ישראל' – להביא לעולם בנים, 'ויקחו אליך'! ועתה לוקח אתה אותם אליך?!....

הרה"ק רבי ישראל מרוז'ין זי"ע אמר: צדיק הדור הוא השורש של כל ישראל, והוא צריך לדבק את כל ישראל להשי"ת, מי הוא הצדיק הדור, זה שיש לו יותר עניויות מכולם, זהו צדיק הדור. משה רבינו היה העניו מכל האדם, ולכן היה הצדיק הדור. וזה שאמר הקב"ה למשה רבינו 'ואתה תצוה את בני ישראל' [ואתה דייקא, כי הנך צדיק הדור], ואיך, 'ויקחו אליך שמן זית' שיאספו אליך המצוות ומעש"ט, 'זך' שצריכים להיות זכים, וכאשר האדם חושב בעשייתם על עצמו כבר אינם בבחינת זך, אלא 'כתית למאור' יהודי צריך להיות כתית [עניו], כדי שיוכל להעלות את עצמו לאור העליון, ואיך הוא יכול לבוא לבחינת כתית, שכאשר יתבונן בגדלות הבורא ובמעשים הרעים שהוא עשה, ואז ממילא יבוא לבחינת כתית, וכך ביכלתו להיות האדם השלם. ומה זאת האדם השלם, כדכתיב 'אדם כי יקריב מכם קרבן לה', שיוכל להתקרב אל ה', ואיך מתקרבים אל ה', כתיב 'מכם' היינו שיקריב את עצמו, והרי את הגוף אי אפשר להקריב אל השי"ת, אמנם נפשו ורוחו צריכים להיות בחינת כתית, 'להעלות נר' כדי שיוכל להעלות את הנפש והרוח [נ' פ ש ר ו ח ר"ת נ"ר], 'תמיד' היינו להשי"ת שהוא תמידי כדכתיב 'אני ה' לא שביתי', שאין לו השתנות לעולם.

עו"א: 'כתית למאור' – אלו המכתתים את רגליהם לבוא ולהגיע אל הצדיק, המרומז בתיבת 'מאור', אלו

'למאור' – להארת הדרך, להסברת פנים "ולא כתית למנחות", לנחיתות ולהשפלה.

במדרש: זית רענן יפה פרי תואר קרא ה' שמך. מה ראה ירמיה למשול את ישראל כזית? אלא כל המשקין מתערבים זה בזה והשמן אינו מתערב אלא עומד. כך ישראל אינן מתערבים עם האומות, שנאמר לא תתחנן במ.

אומר ה"שפת אמת" זי"ע: עם ישראל מחונן בתכונת נפש כזו, טבעם הוא כך, שאינם יכולים להתערב עם האומות, אפילו כשרוצים בכך, כמו ששמן זית אינו יכול מטבעו ותכונתו להתערב בשאר משקאות. ולכן כתוב בתורה: 'לא תתחנן במ' [בנין התפעל], ולא 'לא תחתן', כי על פי אופיים וטבעם אינם יכולים להתבולל, הזיווג אינו עולה יפה.

ה"פרדס יוסף" אומר על דברי המדרש הנ"ל: העניין הוא, מובא בילקוט שמעוני: כל המועדים עתידין ליבטל ופורים לא יבטל לעולם. ההסבר הוא שבפורים ראינו מהותם וכוחם של ישראל. הנה אחרי גזירות "להשמיד להרוג ולאבד", עמדו על דעתם ולא פנו עורף לתורת ישראל, ולא התערבו בגויים כדי להציל את נפשם. וכשנתהפך הגלגל, כשניתנה הרשות ליהודים לעמוד על נפשם ולהינקם מאויביהם נאמר: 'ורבים מעמי הארץ מתייהדים', ביום אחד עזבו את אלהיהם, עברו לצד שכנגד התבוללו בהם, והקו המהותי, האופייני הזה לא יתבטל ולא יטושטש – אומות העולם מתערבים, אבל לא ישראל.

הרבי ר' משה לייב מסאסוב זי"ע אומר: 'כתית' – אחרי שבן אדם מכתת ומכתש את יצרו הרע, כובש תאוותיו והרגליו הרעים – 'למאור' מסוגל הוא ליהנות מזיו אור השכינה.

והרה"ק רבי משה מקוברין זי"ע אמר: תכתוש ותכתת את כל התאוות והמידות הרעות אשר בקרבך, למאור – כדי שתקבל הארה מן השמים.

ברש"י: הזיתים כותש במכתשת ואינו טוחנן בריחיים כדי שלא יהא בו שמרים. ואחר שהוציא טיפה ראשונה מכניסן לריחים וטוחנן. והשמן השני פסול למנורה

במשנה בטהרות: "טמא מת שסחט זיתים וענבים כביצה מכוונת טהור", כי כשיצא המשקה נשאר הזית פחות מכביצה ואינו מטמא. ורק אם הוא סוחט כמה זיתים ביחד נטמא השמן היוצא. לכן כתוב 'שמן זית' – כל זית לעצמו.

הרה"ק ה"תפארת שלמה" זי"ע אומר: שמן מסמל דעת, "חכמת אדם תאיר פניו" ויוסיף דעת – יוסיף מכאוב ומרירות. שמן מוצאו מזית המר, ואם תכתוש עצמך כמו שכותשים זיתים, אז יאיר השם יתברך את עיניך בתורה.

בשם הרבי ר' העניך זי"ע מאלכסנדר: שמן רמז לדעת, כשרוצה אדם לקנות לו דעת, ההכנה לכך היא, שיתהלך במר נפש, במרירות פנימית [זית – רמז למרירות], בזה יכתות את נפשו ['כתית'], וידריך אותה להשגות גבוהות, - אז יעזור לו ה' ויאיר את עיניו בעבודות הבורא ['למאור להעלות נר תמיד'].

וזה עניין העץ שהשליך משה אל המים במרה, אשר לפי חז"ל מר היה ונמתק מר במר [וימתקו המים]. בדרך הטבע אין דבר זה מובן. אלא הכוונה היא, כי בני ישראל הרגישו אחר כך בעצמם, שחטאו בתלונתם וצעקתם אל משה, והיו מתהלכים במר נפשם: מה זאת עשינו, כי חטאנו! והמרירות הזאת פעלה עליהם, שהיו המים בפיהם למתוק.

עו"א: 'כתית למאור' – כתוש את נפשך במכתשת. כדי להכניס עצמך אל תוך המאור. כשכבר הגעת למדרגה זו, אומרת לך התורה: 'כתית למאור', כתוש את המאור במכתשת, עד שתגיע לבחינה מה לי ולמאור? והלא אני איני כלום ובה 'להעלות נר תמיד', - תעלה נר תמיד בנפשך.

בספרו "חשבה לטובה" אומר: 'כתית למאור' – וברש"י ולא כתית למנחות. שבירת הלב היא מדריגה גדולה בעבודת ה', 'זבחי אלקים רוח נשברה לב נשבר ונדכה אלקים לא תבזה'. ענוה היא אחת המידות הנעלות באדם. אולם צריכה היא הענוה לשמש מקור של תשוקה וכיסופים להשגת ה', לדחיפה להשתלמות יותר. אבל אסור שהענוה ושבירת הלב יביאו לידי דכאון, רפיון ואזלת יד. 'כתית' – כתישה ושבירת הלב תשמש

ה"חתם סופר" זצ"ל מברך עפ"י דברי הגמרא במסכת מגילה: לא יגעתי ומצאתי – אל תאמן, יגעתי ומצאתי תאמן. הני מילי בדברי תורה, אבל במשא ומתן סייעתא היא מן שמיא. וזה – "כתית", כתישה ויגיעה רבה. "למאור" – לאור התורה. כי אם לא יגעתי – לא מצאתי. אבל "לא למנחות" – לשאר מתנות טובות שחונן בהן האדם, בהן יתכנו הצלחה, מזל וסייעתא דשמיא.

ה"חידושי הרי"ם" זי"ע מביא את דברי הגמרא במסכת מנחות: אמר ר' יוחנן משום ר' שמעון בר יוחאי אפילו לא קרא אדם אלא קריאת שמע שחרית וערבית, קיים 'לא ימוש ספר התורה הזה מפיו'. לכאורה קשה להבין, איך נחשבים מספר הרגעים של זמן אמירת קריאת שמע ל"יומם ולילה" הנאמר בפסוק הנ"ל? ההסבר הוא, הנה נאמר במנורה 'להעלות נר תמיד', הגם שהכהן לא העלה את האור "תמיד", אלא רק רגע אחד, אבל בשביל שהמנורה דלקה כל היום מכוח הרגע הזה, נחשב ל"תמיד". הוא הדין בקריאת שמע, אם קוראים קריאת שמע בכוונה, ובהתלהבות של יראת שמים, הנדלקת באותם הרגעים, נשמר הלהט שבלב כל היום – וזה נחשב ל"יומם ולילה".

ברש"י: מדליק עד שתהא שלהבת עולה מאליה. אומר ה"שפת אמת" זי"ע: פירוש הדבר, כי קיום המצוות אינו בכוח אנושי, אלא שעל ידי קיום המצוה מתעורר כוח עליון, וכן בכל עבודת האדם. כי הקב"ה נתן בנפש ישראל נקודה קדושה ועל ידי היגיעה והעבודה, מצא מין את מינו וניעור ומתעורר הכוח הפנימי. וזה "שתהא שלהבת עולה מאליה", דבר של קיימא. כי דבר הנעשה בכוח האדם יש לו הפסק, אבל כשמתעורר כוח ה' הוא קיים לעד. הוא שנאמר: 'יערוך אותו אהרן ובניו', שעיקר העבודה היא לסדר הדברים להעמידם במקומם, עד שתהיה להם דביקות בשורשם ובמקורם, ובכך 'להעלות נר תמיד', שעל ידי העלייה לשורשו הוא קיים לעד.

בפרשת בהעלותך על הפסוק 'בהעלותך את הנרות' כתב רש"י לפרש שני פירושים בתיבת 'בהעלותך', פירוש אחד – שצריך להדליק עד שתהא שלהבת עולה מאליה, והוסיף שם רש"י: ועוד דרשו רבותינו, מכאן שמעלה היתה לפני המנורה שעליה הכהן עומד ומטיב. והקושיא מפורסמת, למה כאן כשביאר רש"י את

וכשר למנחות, שנאמר 'כתית למאור' ולא כתית למנחות.

הרה"ק ה"אבני נזר" זי"ע מסביר מה טעם הדבר, - אור נרות המנורה רומז על התורה, ולתורה צריכים שכל נבדל, בלי תערובת של פסולת. וכמו שהשמרים מעבירים את צחות השמן, כן החומריות מעבירה את צחות השכל, ועבירות כלשהי מולידה טעות. ולכן, כדי לזכות לשכל התורה צריך אדם להיות מובדל מן החומר, ומן הפסולת. ולכן נצטוונו על שמן זית זך, שלא יהיו בו שמרים, אולם מנחות באשר הן באות לכפרה, מעט פסולת איננה מזקת בהם, כי האיש הצריך לכפרה, בהכרח עדיין אינו מנוקה מכל פסולת וכמוהו כן קרבנו.

הרה"ק רבי מנדל מווארקה זי"ע אמר שמכאן רמז, שמותר לצער ולהטריד את האדם, לכתתו, אם הכוונה היא להאיר לו על ידי כך את דרך האמת. אבל "לא למנחות" אם הכוונה היא להשפילו ולהביאו לידי נחיתות – אסור.

הרה"ק ה"אביר יעקב" מסדיגורה זי"ע אמר: היינו שצריך האדם לכתת ולשבר את הלב לפני הקב"ה, אך למאור – שהכתית יביא אותו להוסיף לעבוד להשי"ת בהארה ובהתחזקות ובשמחה, ולא למנחות – שישאר ח"ו מונח בעצבות, ולא ילך מדרגא לדרגא בעבודת השי"ת.

עו"א: 'כתית למאור' – שקודם יהיה כתית כל המדות הרעות, ואז למאור – ישפיע עליו הקב"ה אורות עליונים.

עו"א: 'למאור' – העיקר הוא התלהבות של המצוה, וכן איתא בשם אחד מהצדיקים ז"ל על מאמרם ז"ל: שנתקשה משה במחצית השקל, היינו, שנתקשה לו איך יהיה סכום קטן כזה של מחצית השקל – כופר נפש, הא כתיב 'עור בעד עור וכל אשר לאיש יתן בעד נפשו', נטל הקב"ה כמין מטבע של אש מתחת כסא הכבוד והראה לו למשה 'זה יתנו', כזה יתנו, היינו שהקב"ה, הראה לו שאמנם כן זה סכום קטן, אך שהעיקר

הוא שהנתינה תהיה בהתלהבות.

ב"עטרת חיים" מביא בשם הרה"ק משינאווא זי"ע: שהבהמות בכו לפני ה' בזמן החורבן ששוב לא יקרב חלבם על גבי המזבח, ופייסם השי"ת ע"י שמדליקין נרות מחלבם בבתי כנסיות אצל התפילה שהיא במקום קרבן.

ברש"י: 'תמיד' – כל לילה ולילה קרוי תמיד. ה"שפת אמת" זי"ע אומר: דהכוונה כל מין לילה שיש, כל יהודי יש לו את הלילות שלו, לילות גדולים ולילות קטנים, ואהרן הכהן האיר הכל והדליק הכל ונתן לנו הכח להאיר כל החשיכות.

והם יקחו את הזהב באהל מועד מחוץ לפרכת אשר על העדת יערך אותו אהרן ובניו מערב עד בקר לפני ה' חקת עולם לדורותם: (כז כא)

ה"פרדס יוסף" דורש: בלב כל יהודי צריך לדלוק נר תמיד, נר אלקים, אבל לא רק ב'אהל מועד' – בבית הכנסת, בבית המדרש, בשעת התפילה, אלא גם 'מחוץ לפרכת' – ברחוב, במסחר, בעבודה, בעסקי חולין, במעשים שבין אדם לחבירו.

בספה"ק "אמרות טהורות" מביא בשם ה"בית אהרן" זי"ע שכתב שאה"ל מלשון הארה, כמו בהל"ו נרו עלי ראשי, מוע"ד היינו זמן, רצ"ל כי ההארה וההרגשה הטובה אינו דבר השוכן בקביעות ולעולם ועד אצל האדם, אלא בא מזמן לזמן, שיש זמנים שיש לאדם הארה ובהירות בעבודת הבורא, ויש זמנים שאין לו הארה הזו, ואין לו להמתין על הזמנים הטובים לומר מתי תבוא אלי ההארה ואז אעבוד את השי"ת, אלא צריך לעבוד את השי"ת בכל עת ובכל זמן.

זהו שאמר הכתוב: 'יערוך אותו אהרן ובניו מערב עד בוקר', - כלומר בין שהוא בחינת בוק"ר ובין כאשר אצלו בחינת ער"ב, בשניהם יערוך עבודת השי"ת בשוה, וזהו 'להעלות נר תמיד', שתמיד בכל הזמנים יעבוד עבודת השי"ת.

ועל זה פירש רש"י מדליק עד שתהא שלהבת עולה מאליה, רצ"ל ההתלהבות להמצוה כבר תבוא מעצמה בלי שיכוון האדם לכך, אלא הוא יעשה את המוטל עליו לעבוד את השי"ת באמונה וביגיעה, ואז תתעורר מאליה שלהבת ההתלהבות וההארה בעבודת ה'.

המילה "להעלות" השמיט מה שהוסיף בפירושו השני בפ' בהעלותך שמעלה היתה לפני המנורה? ותיריך בספר "מים יחזקאל": דפרשת בהעלותך נאמרה לאהרן הכהן, כדכתיב: 'דבר אל אהרן ואמרת אליו בהעלותך את הנרות וגו', ולכן היה צריך לעלות על מדריגה כדי להטיב את נרות המנורה, שהרי קומתו של אדם אינה אלא ג' אמות, כגובהה של המנורה שהיתה י"ח טפחים, ולכן בהטבת הנרות הוצרך אהרן להעלות על המדריגה, משא"כ כאן היה משה משמש בשבעת ימי המלוואים, וגבהו היה עשר אמות, ולא היה זקוק למדריגה לעלות אליה כדי להטיב את הנרות, לכן השמיט רש"י כאן ענין המעלה שהיתה לפני המנורה, משום שלא היה למשרע"ה צורך בה.

ב"קרני ראם" מהרב רבינוביץ זצ"ל מסופר: שהיה פעם בורשא וראה שהרבי ה"אמרי אמת" זי"ע בא לבקר את הגר"ח מבריסק זצ"ל, ואחר כך כשאדמו"ר מגור הלך, והגאון מבריסק ליווה אותו, אמר הגאון מבריסק זצ"ל למרן מגור, שקשה לו להבין דברי המדרש תנחומא משבוע זה פרשת תצוה, אמר רבי חנינא סגן הכהנים אני הייתי משמש בבית המקדש ומעשה נסים היה במנורה. משהיו מדליקין אותה מראש השנה לא היתה מתכבה עד שנה אחרת. והקשה הגאון מבריסק: הלא הדלקת המנורה מצות עשה בכל יום, ואיך ביטלו כל השנה ממצות עשה? [וזה לא כביר ראיתי באמרי יושר ח"ב סי' קצ"ה להגאון רבי מאיר אריק שהקשה כן ונשאר בצ"ע], והשיב לו האדמו"ר מגור זצ"ל: הלא קיי"ל [ביצה כב.] במוסיף שמן שבנר חייב משום מבעיר, אפילו טיפה אחת, א"כ היה יכול להוסיף טיפה אחת שמן בכל יום, ויקיים בו מצות הדלקת המנורה, וגם נעשה נס שהאיר כל היום מטיפה אחת, ונתינת השיעור להמנורה אינו מעבד בדיעבד, ואח"כ כשהלך אדמו"ר מגור זצ"ל, היה הגאון מבריסק ז"ל משבח ומפליא את דבריו המחוכמים זצלה"ה.

הגה"ק מקוז'יגלוב זצ"ל כותב בספרו "ארץ צבי": המעשים טובים שאדם עושה לשמה בתכלית ההצנע, זה נשאר לנצח – כמוש"כ בפ' תצוה: 'שמן זית זך [בלי שמרים] להעלות נר תמיד' – דמה שהוא זך בלי שמרים, זה מעלה אורה תמיד בלי הפסק כלל.

ולכן בהיות שמשה היה עניו מכל האדם אשר על פני האדמה – לא ניתנה לו הכהונה רק לאהרן אשר מדת הענוה שלו לא היתה מגעת למדת הענוה של משה. וכאשר שמע משה שהכהונה לא ניתנה לו, רק נצטוה מאת ה' להקריב את אהרן הכהן לו, הנה בהשקפה הראשונה נפל רוחו עליו והרע לו על זה, כי חשב אולי נמצא בו דופי ח"ו, אשר לא יוכשר בגללו לכהונה, ונחמו הש"י: תורה היתה לי ונתתי לך, כלומר לגדולה מזו הוא היה מתוקן שזכה שתינתן התורה על ידו, וזה מפאת הענוה היתרה שנמצאת בו, וכיון שהיה מוכשר מפאת ענותנותו לקבלת התורה, הנה לא היה מוכשר לכהונה, כי קבלת התורה והכהונה הינם שני סוגי המעשה המתנגדים זה לזה, ומי שמצד תכונת נפשו ראוי לאחד לא יוכשר להשני, ואז אמר משה כי לולא תורת ה' היתה שעשועיו, שזכה שתנתן על ידו, אז אבד בעניו, כלומר במדת הענוה שלו, כי לא היה זוכה לכהונה ותשלום אחר כנגדה ג"כ לא היה לו.

ואתה הקרב אליך את אהרן אחיך ואת בניו אתו מתוך בני לכהנו לי אהרן נדב ואביהוא אלעזר ואיתמר וגו': (כח א)

בספר "ילקוט האורים" ביאר דברי המד' בשם "מאמר אברהם": הנה משה לא היה יכול להיות כהן גדול – מפני שהרג את המצרי, וקיי"ל כהן שהרג את הנפש לא ישא את כפיו. וכן פסק השו"ע שאפילו בשוגג ואפילו עשה תשובה. אולם מאידך גיסא – גם אהרן אינו יכול להיות כהן גדול, מפני שהחטיא את ישראל בחטא העגל, וקיי"ל גדול המחטיאו וכו'. אולם על חטא העגל, היו ישראל יכולים לטעון ולומר "למשה צוית 'אנכי ה' אלקיך' ולא לנו", ובזה יובנו דברי המדרש "תורה שלי היתה ונתתיה לך" – לך דווקא ולא להם, ואם כן יש להם תירוץ על חטא העגל, ולכן מגיע לאהרן כהונה.

הרה"ק ה"באר יעקב" זי"ע מנדבורנה שואל: ולכאורה יש בזה תמיהה גדולה, שהרי מצינו שמשרע"ה סירב לקבל על עצמו שום שררה והתמנות ואמר להשי"ת 'שלח נא ביד תשלח', ופירש"י: ביד מי שאתה רגיל לשלוח והוא אהרן. הרי שמשרע"ה ביקש בעצמו שאהרן יהיה השליח ולא הוא, ואם כן איך יתכן לומר שהרע לו כאשר אמר לו השי"ת 'ואתה הקרב אליך', ועוד קושיות.

עוד מביא בשם ה"אגרא דכלה": לכאורה קשה כי מאומרו 'חוקת עולם לדורותם' משמע שמצוה זו נוהגת לעולם ובכל הדורות, ואיך אפשר לומר כן, הלא בעוה"ר חרב ביהמ"ק, וזה זמן רב בטלה לה מצות הדלקת נרות המנורה?

עוד יש להבין אומרו 'מאת בני ישראל', הרי מצות הדלקת המנורה היא ע"י הכהנים, ואם הכוונה לזה שבאה מנדבת הציבור, הלא כל קרבנות ציבור באים מנדבת ציבור ואעפ"כ לא נאמר בהם 'מאת בני ישראל', ומה נשתנה הדלקת המנורה?

ומבאר עפ"י מה דאי' ב"קדושת לוי": [בקדושות לחנוכה – קדושה שלישית] לבאר למה נעשה הנס חנוכה במצות הדלקת הנרות דוקא, וכתב כי כאשר נכנסו היוונים לביהמ"ק נתבטלה כל עבודת המקדש, ולא היו הכהנים יכולים להקריב שום קרבנות או שום עבודה, אולם גם בעת ההיא כאשר בטלו כל המצוות דבמקדש, מ"מ מצות הנרות לא בטלה לגמרי. משום שהיה הדלקת נר שבת, ונרות ביהכ"נ ולכן יכלו להאחז במצות הדלקת המנורה.

ומסיים: שאפשר לרמז שהתיבות 'לפני הוי"ה חקת עולם לדורתם' בגימטריא "להדליק נר של שבת כל אחד", להורות שכוונת הכתוב הוא על הדלקת נרות שבת, וכמו כן נרות בית הכנסת, שנוהגים לדורות אצל כל אחד מישראל.

הגאון רבי אהרן לעווין זצ"ל הי"ד רבה של ריישא, כותב בספרו "הדרש והעיון" בשם גאון ישראל וקדושו הגאון רבי יצחק שמעלקיש אבד"ק לבוב בעל "בית יצחק" זצלה"ה בביאור מאמר המדרש: 'ואתה הקרב אליך את אהרן אחיך' וכו' הה"ד 'לולא תורתך שעשועי אז אבדתי בעניי', כשאמר הקב"ה למשה 'ואתה הקרב אליך את אהרן אחיך' הרע לו אמר לו תורה היתה לי ונתתי לך שאילולי היא איבדתי עולמי..

כי מתעודת הכהן היא לחיות בתוך העם ולהיות מעורב בין הבריות, וכמאמר הכתוב בפ' שופטים בנוגע לפעולת הכהנים: 'אשר על פיהם יהיה כל ריב וכל נגע', וכמו שאמרו על אהרן הכהן שהיה אוהב שלום ורודף שלום אוהב את הבריות ומקרבן לתורה. ומי שהוא עניו יותר מדאי קשה לקוות ממנו שימלא תפקידו זאת במידה היאותה, כי שומע לא יהיה לו, אחרי אשר מפאת ענותנותו היתירה הכל רגילים להקל בכבודו ומי ישים לב לדבריו.

אלא להקריב.

בספר "מאוצר התורה" מבאר שמהמילים 'מתוך בני ישראל' – יש כאן רמז מדוע לא נבחר משה להיות כהן גדול, כי הכהן העושה עבודת העם ונושא עליו עוונות בני ישראל, צריך להיות מתוך העם, מעורב בו יודע את חולשותיו ומגרעותיו, צרכיו וטרדותיו. איש העומד מעל לצרכי העם הארציים, רחוק מתשוקותיו וחפציו של בשר ודם אינו יכול לשמש באיצטלה זו. לא משה העולה השמימה, המעורב עם המלאכים ואין לו צורך באכילה ושתייה ושאר צרכיו הפעוטים של האדם, אלא אהרן הרודף שלום בין איש לרעהו ובין איש לאשתו, 'ואתה הקרב אליך את אהרן אחיך מתוך בני ישראל לכהנו לי'.

שואל המהרי"ל דיסקין זצ"ל: מדוע לא הסתפקה התורה בכך שכתבה 'ואתה הקרב אליך את אהרן ואת בניו וגו', והוסיפה לפרט את שמותיהם של 'נדב ואביהוא אלעזר ואיתמר בני אהרן', וכי עד עתה לא ידענו מי היו בניו של אהרן ומה שמותיהם?

ומבאר: כידוע בתחילה עבדו הבכורים במזבח, ורק לאחר שחטאו בעגל נטל מהם הקב"ה את עבודת המשכן והעבירה לשבט לוי. לפי זה מובן, שכיון שבטלה עבודת הבכורים, היה מקום לחשוב שאף נדב שהיה בכור בניו של אהרן לא יוכל לעבוד במשכן, לכן הוצרכה התורה לכתוב מה שמו במפורש, וכיון שהוא הזכר – הזכרו כולם עמו.

ועשית בגדי קדש לאהרן אחיך לכבוד ולתפארת: (כח ב)

בגמרא [יומא עב.]: אלמלא בגדי כהונה לא נשתייר משונאיהם של ישראל שריד ופליט. לכאורה נראה כי כוונת הדברים היא, שבזמן הבית היו הבגדים מכפרים על חלק מעברותיהם של ישראל, כמו שוגג וחוסר ידיעה, אך בספר "אוצר הידיעות" מובא שכתב רבי אליקים ממגנצא, אשר היה בן דורו של רש"י: כי אלמלא בגדי הכהונה שנשתיירו, אשר הם עדיין קיימים ברומי, כמו: החושן והאפוד, לא נשתייר מישראל מאומה, דהיינו בגדי הכהונה מכפרים על

ונראה לבאר, דהנה מש"ר זכה שהשי"ת ידבר אתו פה אל פה ללא שליח וללא אמצעי, וכך היה מסוגל לקבל את הדיבור ישיר מפיו של הקב"ה ולא כבני ישראל שכאשר שמעו קול ה' במעמד הר סיני כמעט שפרחה נשמתו וביקשו ממשה 'דבר אתה עמנו' וגו', לפיכך כאשר ציוה השי"ת למשה שהוא יקרב את אהרן ויצווהו על הכהונה, הרע למשה, כיון שחשש פן תחלש דעתו של אהרן מכך שאין הקב"ה מדבר בעצמו אליו כאשר אל משה, אלא הוא צריך לקבל ממשה בשליחותו של מקום. ועוד יתר על כך היה מש"ר חושש, שלא ילכד הוא עצמו עקב כך ברשת הגאווה ח"ו בראותו שהוא זוכה למדריגה שאין אהרן אחיו זוכה לכך.

וע"ז השיב לו הקב"ה: תורה היתה לי ונתתיה לך, כלומר תהיה זכור תמיד שהתורה שלי היא ואני נתתיה לך במתנת חינם, וכל מה שזכית שאדבר עמך פה אל פה יותר מכל אדם אחר הוא רק משום שאתה צריך למסור התורה לבני"י לפיכך אני צריך כביכול לדבר אתך ולשים בפיו את הדברים אשר תדבר אל בני"י, ואם כן אין זו מדריגה הבאה מזכות עצמך. וכאשר תזכור זאת תמיד, לא תצטרך לחשוש מפני שום שמץ גאווה והתנשאות, וכן כאשר תבאר לאהרן זאת לא יהיה לו חלישות הדעת.

אומר הרבי ר' מאיר מפרמישלאן זי"ע: משה היה נוטה להתבודדות, כנאמר 'ומשה יקח את האהל ונטה לו מחוץ למחנה'. אבל אהרן היה מעורב עם הבריות ורודף שלום. ואמר ה' למשה שיקרב אל עצמו את מידת אהרן ויתקרב אל העם, מנהיג העם, לא מן המידה שיהא מתבודד.

הרה"ק ה"בני יששכר" זי"ע אומר: לא לרוממו, לא לנשאו, אלא לקרבו, לא מורם מעם צריך המנהיג להיות, אלא קרוב אל העם, בתוך העם.

מעשה פעם בשמחת תורה בישיבת ראדין, בשעת חדוה והתלהבות עילאית ביקשו התלמידים להרים את ה"חפץ חיים" ולרקוד עמו. לא נתן להם ה"חפץ חיים", ואמר כי אסור להרים בן אדם למעלה משהוא באמת. לא נאמר – 'ואתה הרם' אלא 'ואתה הקרב', לא לרומם

העברות של ישראל עד עצם היום הזה!

החיד"א ב"חומת אנך" אומר: אלו דברי תורה שמלבישים את האדם, על דרך שאמרו: ומלבשתו ענוה ויראה.

ה"שפת אמת" ז"ע אומר: בסמיכות למצוה של שמן המנורה נאמרה המצוה של בגדי כהונה. השמן מרמז על הדעת והמוח, שיהיו זכים וטהורים, ובגדי כהונה מרמזים על הגוף, לבוש הנשמה, שיהיה 'לכבוד ולתפארת'. וזה שאמר הכתוב: 'בכל עת יהיו בגדיך לבנים ושמן על ראשך לא יחסר'. המחשבות שבראש וטוהר הגוף צריכים להיות צמודים יחדיו.

המגיד מדובנא זצ"ל דרש: לשאת בגדים משובצים בזהב ואבנים טובות, בגדים שהם לכבוד ולתפארת, ובכל זאת לא ליפול בגאווה, לא להסיח את הדעת שהם בגדי הקודש – זו היא מדריגה נעלה שרק אהרן מוכשר לזה.

ה"קרבן העני" אומר דבר נפלא: שאפשר לומר, דהנה בגמרא במסכת זבחים נאמר כי לכל אחד מבגדי כהונה היתה סגולה מיוחדת לכפר. כתונת מכפרת על שפיכות דמים, מכנסיים – על גילוי עריות, מצנפת – על גסי הרוח, אבנט – על הרהור הלב, חושן – על קילקול הדין, אפוד – על עבודה זרה, מעיל – על לשון הרע, וציץ – על עזות מצח. ולפי שהתורה דרכיה דרכי נועם, הדגיש הכתוב שלא יהיה עיקר עשיית הבגדים לכוונה זו, לכפר על הפשעים, כי מוטב שלא יחטאו בני ישראל, אלא תעודתם תהיה לכבוד ולתפארת לאהרן ולבניו.

ה"ילקוט הגרשוני" אומר: המון העם מכבדים את האדם בשביל בגדיו – בשבילם ישמשו בגדי אהרן 'לכבוד ולתפארת'. אבל בשביל חכמי לב נאמר 'ועשו את בגדי אהרן לקדשו לכהנו לי' זאת היא תכליתם ועיקר כוונתם של בגדי הקודש.

אחד הרבנים דרש: מדוע כאן נאמר 'לכבוד ולתפארת' ואצל חכמי לב נאמר 'לקדשו לכהנו'? – אלא ההסבר הוא: כשנאמרו הדברים למשה איש האלקים לא היה לו לחשוש להזהירו שהבגדים יעשו בקדושה ובטהרה,

החשש היה שלא ישים לב ליופים ותפארתם החיצוני של הבגדים. לפיכך נצטוו לעשותם 'לכבוד ולתפארת'. אולם חכמי הלב, אל האומנים הגדולים, המומחים באריגה ורקמה, עליהם אפשר לסמוך שיעשו את הבגדים בתכלית היופי והפאר, אותם היה צריך לצוות שיעשו את הבגדים 'לקדשו לכהנו לי'.

מעשה באחד מגדולי הלמדנים – המתנגדים שבליטא, שטען לפני הנצי"ב מוולוז'ין זצ"ל על אדמור"י החסידים שחיים ברחבות, בעוד שראשי הישיבות וגדולי התורה מתפרנסים בצער ובדוחק גדול. השיב לו הנצי"ב בחיור: צא וראה, אהרן הכהן שעסק ב"עבודה", לבש בגדי זהב משובצים באבנים טובות, אולם משה רבינו, זה שקיבל בשבילנו את התורה – למענו לא עשו מלבושים מיוחדים. רק מטהו נזכר, "הרם את מטך", "קח את מטך", יותר לא היה לו...

בספר "שבחי מהר"י ט"ב" מסופר: שפעם בליל ש"ק בשולחנו הטהור של הרה"ק המוהר"י מסטאמאר ז"ע, בתחילת השנים באמריקה, ועדיין לא התפשט המנהג ללבוש שטריימל אפילו בין אנ"ש, עורר הרבי בדבר הנחיצות לילך בבגדי חסידות "שטריימל ובקיטשע", והזכיר בתוך דבריו את דברי ה"כתב סופר" עה"ת בפ' תצוה על הפסוק 'ועשו בגדי קדש לאהרן אחיך לכבוד ולתפארת', ותו"ד שם: שפעם היו כוהנים בלתי הגונים הראויים לכך בבית שני, הוצרכו להבגדי כהונה מחמת ההכרח שיזכיר להם שהם כהני משרתי קל, ואיזה עבודה הם משמשים בבית הבחירה לפני ולפנים לפני מלך הכבוד, כדי שיזכרו להתנהג כראוי, ולפעמים שהיו הכהנים הגונים וראויים לא היו צריכים להבגדים כדי להזכירם והיה להם רק לכבוד ולתפארת וכו', עכת"ד עיי"ש בהמשך דבריו.

הקשה ה"מנחת חינוך" [מצוה צט]: מדוע לא הטילו ציצית במעיל, והרי הוא היה בעל ד' כנפות [עיין רמב"ם הלכות כלי המקדש פ"ט ה"ג]? ותירץ הגאב"ד מטשעבין זצוק"ל בספרו "דובב מישרים" [ח"ב סי' טז]: דהנה כתב הבית יוסף באו"ח סי' ו' שאפילו בגד גמור בעל ד' כנפות, אם כוננת הלבוש היא רק לכבוד אינו מחוייב בציצית, ומשום כך גלימא פטורה מציצית. ועפי"ז י"ל, כיון שגילתה לנו התורה, שבגדי כהונה אינם רק לכבוד, א"כ פטורים הם

מציצית, ואפילו לדעת המג"א [שם סקב"ג] שחולק על הבית יוסף וסובר בטלה דעתו – כאן יודה לדברינו, מכיון שכל דיני בגדי כהונה אינם אלא מחמת מצוות התורה, שציוותה שילבש בגדי כהונה לכבוד ולתפארת לעבוד עבודה, א"כ אינם נחשבים לבגד ופטורים מן הציצית.

ואלה הבגדים אשר יעשו חשן ואפד ומעיל וכתנת תשבץ מצנפת ואבנט ועשו בגדי קדש וגו': (כח ד)

אומר הרה"ק ההפלאה זי"ע: אבנט מכפר על הרהורי הלב. חז"ל אמרו בקידושין: מחשבה רעה אין הקב"ה מצרפה למעשה, שנאמר 'און אם ראיתי בלבי לא ישמע ה'". ולמה איפוא יש צורך בכפרה על הרהורי הלב? – אלא ההסבר הוא: על הרהור אין מענישים, רק בשעה שהבן אדם יודע כי זה חטא והוא מתחרט עליו. אבל אם אינו מחזיק זה לחטא כלל – זה החטא היותר גדול. וזה משמעו של הפסוק 'און אם ראיתי בלבי' – אם בלבי אני מרגיש און, אז – 'לא ישמע ה'".

ברש"י: לא שמעתי ולא מצאתי בברייתא פירוש תבניתו, ולבי אומר לי שהוא חגור לו מאחוריו רוחבו כרוחב גב איש כמין סינור שחוגרות השרות כשרוכבות על הסוסים.

בשם הרה"ק רבי יחיאל מאיר מגוסטנין זי"ע [וכן עוד מפרשים]: המעיין היטב בדברי רש"י יתמה על לשון זה שאינו שכיח אצלו: "לא שמעתי ולא מצאתי", "לבי אומר לי" – אלא פתרון הדברים כך הוא: רש"י הקדוש ודאי שהיה לבו למעלה ועיניו למטה, ולא היה מציץ מתוך ד' אמותיו וחוצה. אירע פעם שענינו נתקלו במראה: שרות רוכבות על סוסים וסינרים חגורים להן. היה רש"י תוהה ומיצר על אותה ראייה, שראו עיניו בשגגה. הגיע לפרשת בגדי כהונה: נתקשה משה בתבנית האפוד, חיפש רש"י בברייתא ולא מצא פירוש, חקר ושאל ולא שמע דבר המתקבל על הדעת. לפתע, בהיותו מעיין בעניין זה, ניצנץ בו הירהור: "לבי אומר לי" שאותה הבטה בשרות הרוכבות לא למכשול ולא בכדי היתה, אלא כדי להעמידנו עת תבנית האפוד, שהיה כמין סינור שחוגרות השרות הרוכבות על הסוסים. והוא פלא.

הרה"ק ה"פנים יפות" מביא את דברי רש"י בשמואל ב' עה"פ 'אחזני השבץ': ומדרש אגדה משום ענין הכהנים

שהרג וכתוב בהן כתונת תשבץ.

ומבאר, דנראה הא דרמז הכתוב 'כתונת' יותר משאר בגדים, ועוד קשה דהו"ל למדרש לפרש גם על האפוד דכתיב ביה 'משבצות זהב תעשה אותם', וצריך לומר: משום דאמרינן בזבחים כשם שקרבנות מכפרים כך בגדי כהונה מכפרים, ואמר שם דכתונת מכפר על שפיכות דמים שנאמר 'ויטבלו את הכתונת בדם', וכיון ששאל המלך היה בו שפ"ד ונמנע הכפרה של הכתונת, לכן הזכירו הכתוב יותר משאר הבגדים.

בעל ה"פרי מגדים" בספרו "תיבת גמא" עה"ת מקשה על הרמב"ם שפסק בפרק י' מהלכות כלאים: כי האבנט היה מכלאים, והכהן הלובוש שלא בשעת עבודה לוקה. ושואל הפרמ"ג: הנה ציצית מותר ללובוש בלילה, שלא זמן ציצית הוא, אף שהציצית הן כלאים - שעטנז, לפי שהותרו כלאים ביום הותרו נמי בלילה בזה הבגד. ואם כן נאמר גם כאן הואיל והותרו כלאים בשעת עבודה הותר נמי בזה האבנט שלא בשעת עבודה?

ויש לתרץ עפ"י דברי ה"ישועות יעקב" (או"ח סי' יג) שמתרץ קושית התוספות במסכת נדה (סא) למה איצטריך קרא שכלאים בציצית שרי, הרי דין זה הוא בשעטנז שצריך להיות שוע טווי ונוז וכאן אין כל זה? ותירץ, הואיל וזה חיבור לענין ציצית הרי זה גם חיבור לענין כלאים. ולכן מותר ללובוש ציצית בלילה אף שהן כלאים, כיון שאין מצות ציצית בלילה, ממילא אין גם איסור כלאים, כי כל החיבור הוא מכוח המצוה שמחשיבה אותו לחיבור, וכשאינן מצוה אין גם חיבור. אבל האבנט שהוא מכח עצמו כלאים, שפיר פסק הרמב"ם שלוקה אם לובשו שלא בשעת עבודה, כי אז אין לומר עשה דוחה לא תעשה.

ה"עברא דדשא" מביא את קושית המפרשים אמאי לא הוזכר הציץ, ובבעל הטורים ועוד כתבו שהציץ לא היה מין בגד רק תכשיט כמ"ש בסוכה (ה). ואף שהחושן ג"כ תכשיט ומנאתו תורה באלה הבגדים, י"ל שמחזיק האפוד ע"כ הוי בגד, או שמדותיו תלויות במדות האפוד ע"כ נמנו יחד.

ועוד י"ל מה שלא הוזכר הציץ, ע"פ מש"כ התוס' בשם ר"ת שמותר ללובוש הציץ גם שלא בשעת עבודה, דלא דמי לשאר בגדים, ולפי זה א"ש דבפסוק 'ואלה

הגרי"ז מבריסק זצ"ל תירץ: כי מפני שתי סיבות היה בצלאל צריך להיות גדול. הסיבה האחת היא סיבת "קנין" המשכן. שהיה המשכן של כלל ישראל. שכן, הלכה היא, כי האומן קונה בשבח כלי. כיון שכך היה על בצלאל למסור את מעשה ידיו לרשות הציבור, לעם ישראל, ודבר זה לא היה יכול לעשות אילו היה קטן, שהרי קטן אינו יכול להקנות. הסיבה השניה: היא סיבת הכוונה, כוונת "לשמה" אשר נצרכה בעת הבניה, וקטן אינו בר כוונה.

והם יקחו את הזהב ואת התכלת ואת הארגמן ואת תולעת השני ואת השש: (כח ה)

בתרגום יונתן: והיון יסבון מן ממנוהון. הרה"ק המוהרי"ד מבעלזא זי"ע אומר: הענין בזה, דכתיב מקודם 'ועשית בגדי קדש לאהרן אחיך לכבוד ולתפארת', ואמר הרה"ק המוהרי"ד זי"ע שע"כ כתיב בלשון נוכח למשרע"ה שהקב"ה אמר לו לעשות בגדי קודש לאהרן אחיו, דכיון דהיו צריכים להיות לכבוד ולתפארת לכן היה צריך משה לעשותם. שהיה עניו מכל האדם אשר על פני האדמה. וכמ"ש 'העוז והענוה לחי עולמים והפאר לחי עולמים'. והפי' הוא, דרק מי שיש לו ענוה יוכל להגיע לקדושת הפדות והפאר, עכ"ד.

ולכן, כשראו חכמי לב את גודל הקדושה שצריכים בעשיית הבגדים "נסבו ממנוהון", כדי שיהיה להם חלק בבגדים ובקדושתם.

ועשו את האפד זהב תכלת וארגמן תולעת שני ושש משזר מעשה חשב: (כח ו)

הרבי ר' יהונתן אייבשיץ זצ"ל כתב בספרו "תפארת יהונתן" דבר פלא: שכיון שכתוב בלשון 'ועשו', כוונת הבורא היתה שיבראו אותם על ידי צירופי אותיות ושמות של ספר יצירה, והעוסקים במלאכת הקודש קיבלו עבור טרחתם את הזהב ואת התכלת שנדבו בני ישראל לצורך עשיית הבגדים. ודו"ק.

ה"פנינים יקרים" מביא את דברי הגמרא במס' קידושין: פעם אחת ביקשו חכמים אבנים לאפוד, ובתוספות בע"ז מובא בשם הירושלמי ש"ישפה" היתה חסירה. לכאורה מנין שדווקא אבן הישפה היתה חסירה?

הבגדים' וגו' כתיב 'לכהנו לי', ובתרגום לשמשא קדמי, וע"כ שפיר לא כתוב כאן הציץ שזה אינו דווקא לכהנו לי.

אבל י"ל ע"ד העבודה, ד'אלה הבגדים אשר יעשו חושן ואפד ומעיל' וגו', כל אלו הם אמנם בגדים קדושים מאד ומכפרים על העבירות החמורות ביותר כדאיתא בגמרא, אבל אינם אלא "בגדים" שהכהן גדול לובש אותם, משא"כ הציץ אינו בגד בלבד, דבר חיצוני, אלא הוא חלק ממהות הפנימיות של הכהן גדול, שעל ידו שם המפורש שהיא עיקרו של ציץ מאיר בתוכו ומזככו.

וביתר עמקות י"ל ע"פ מש"כ ב"שם משמואל" מאביו ה"אבני נזר" זי"ע [יו"ד י"א אדר תר"ע] לבאר מה שהכניס היו צריכים ללבוש בגדי כהונה מה שלא מצינו כן בלויים שגם הם שרתו לפני ה', משום שבגדים מורים על פנימיות שצריך להיות נעלם, וע"כ כהנים שעבודתם בחשאי והם פנימיים צריכים לכיסוי בגדים, כי כל דבר פנימי צריך לכיסוי, ולכן מחשבה פוסלת בקרבנות, אבל לויים שעבודתם באתגלייא, בשירה ובזמרה, אינם צריכים בגדים לעבודתם.

ולפי זה הציץ שונה משאר בגדים, שאינו משמש לכיסוי על פנימיות, שהרי שם ה' שבו היה בגלוי, וע"כ אינו נכלל באלה הבגדים, שכן בגדים עשויים לכסות, ואילו הציץ היה מגולה.

בסליחות למוסף ביו"כ אומרים: "טהור כתונת ארוגה פשתים וצמר". שואל ה"חתם סופר" זצ"ל: שהרי הכתונת לא היתה של כלאים אלא רק האבנט היה כלאים ומאיפה לומר כן אף על הכתונת?

ונראה ליישב, עפ"י מש"כ הרמ"א [יו"ד סי' ש' סק"ד] בבגד תחתון ומעליו בגד עליון, שאם לא יכול לפשוט התחתון בלא להפשיט העליון תחילה, אז אם האחד צמר והאחד פשתים זה חשיב כלאים, ומקורו בירושלמי.

ולפי זה מיושב היטב, שהרי המעיל היתה תכלת והכתונת היתה שש, וא"א לפשוט הכתונת בלא לפשוט את המעיל תחילה, וממילא היה זה כלאים כדאמרינן בסליחות.

במדרש נאמר כי בשעה שעשה בצלאל את המשכן היה כבר גדול, בן י"ג שנה. מפני מה ראו חז"ל להזכיר את גילו של בצלאל.

יכולתו, וזה שכתוב 'וחשב אפדתו אשר עליו', הם המצוות, יהיו חשבונותיו ורעיונותיו עליהם – 'כמעשהו', רוצה לומר כמו המעשה חול שלו, הם עסקי גופו וממונו, דכמו שהוא מחשב בהם יומם ולילה ולא יסיר אותם ממחשבתו, כן תהיה המחשבה שלו במצוותיו יתברך.

ששה משמתם על האבן האחת ואת שמות הששה הנותרים על האבן השנית וגו': (כח י)

בגמרא: תניא שתי אבנים טובות היו לו לכהן גדול על כתפיו, ושמות שנים עשר שבטים כתוב עליהם, שישה על אבן זו וששה על אבן זו.

אומר ה"משך חכמה" דבירושלמי סוטה פרק אלו נאמרין נאמר: כי השם בנימין היה חקוק על שתי האבנים, "בן" באבן אחת ו"ימין" על האבן השניה, והלימוד – דכתיב 'ששה משמותם', שמותם לא נאמר, אלא 'משמותם', מקצת שמותם ולא כל שמותם. וכן בתרגום יונתן, "שיתא מן קצת שמתהון". ויש לזה רמז בברכות בנימין (דברים לג יב) 'ובין כתפיו שכן', לשון רבים, על שתי כתפות.

הרב אב"ד קוטנא זצ"ל מביא את דברי הרשב"א בתשובותיו, כי נותר שייך רק לגבי פחות מחצי. וכאן הרי הם שווים, ששה מכאן וששה מכאן, למה איפה נקראים "הנותרים"? – אלא נקראים הם כך לפי חשיבותם. כי האחים הגדולים חשובים יותר, כמו כל אח גדול. 'כבד את אביך ואת אמך' – לרבות אחיך הגדול – שחייבים לכבדו. וזה 'הנותרים' – כתולדותם, לפי שהיו כתולדותם, שייך לקרוא לצעירים 'הנותרים'.

ונשא אהרן את שמותם לפני ה' על שתי כתפיו לזכרון: (כח יב)

מדייק הרה"ק ה"באר מים חיים" זי"ע: על כתפיו דווקא, ולא במקום אחר, להורות על הדמיון הזה, שצריך אהרן לשאת את ישראל על כתפיו, כאדם שמרכיב את בנו על כתפיו להגן עליו ולהצילו מכל רע, מחיה רעה, ממכשולים ומאבני מוקש, וכן לדורי דורות היה הכהן הגדול צריך להגן עליהם מכל רע בזכותו, ובאופן שיהיה ראוי שהשם יתברך ישא פנים לדורו בעבורו.

ונראה לומר, הנה אבני האפוד היו צריכות להיות קבועות באפוד כסידרן, כמו הפרשיות שבתפילין, ומכאן מוכח שהיתה חסירה ישפה שהיא משבט בנימין, שהיתה האחרונה ומותר למלאות חסרונה, כי לו היתה חסירה אבן אחרת מן האמצעים לא היתה לה תקנה, שלא היו כסדרן.

בדברי הירושלמי כתב ה"משך חכמה" דבר נפלא: שלא על חנם נתגלגל הדבר שנאבד האבן של בנימין, אלא בנימין קיים בשלימות מצות כיבוד אב, שהרי לא נשתתף במכירת יוסף ולא גרם צער לאביו, [וכן מובא במד' שהיה משמש את יעקב אבינו והיה נשען עליו, ולכן זכה שיבנה ביהמ"ק בחלקו], ועל כן אבדה האבן שלו שעל ידה יראו בני ישראל גודל מצות כיבוד אב ואם כדאי' בגמ' שבשכר מצוה זו זכה דמא בן נתינה לממון רב. וזו"ק.

וחשב אפדתו אשר עליו כמעשהו ממנו יהיה וגו': (כח ח)

בגמרא: אפוד מכפר על עבודה זרה.

אומר הגר"א: בכל התורה מחשבה רעה אין הקב"ה מצרפה למעשה, מלבד בעבודה זרה, שגם מחשבת עבודה זרה נחשבת למעשה. וזה הרמז: 'וחשב אפודתו – כמעשהו'. מחשבת עבודה זרה כמעשה.

הגאון רבי יוסף חיים מבגדד זצ"ל כותב: יובן בס"ד בדרך רמז, ונקדים לפרש בס"ד תחילה מה שאמר התנא לתלמידיו יהי מורא שמים עליכם כמורא בשר ודם, והכוונה שהנה כמו שהאדם הוא ירא ומתפחד על הבשר ודם שלו לשומרו היטב מהדברים המזיקים להם, וגם הוא ירא עליהם ומזדרז לקרב להם התועלת יפה שעה אחת קודש, כן האדם יהא ירא על דברים הנוגעים אל השמים שהם המצוות ומעשים טובים, לשמור אותם מדברים המזיקים ומבטלים אותם, וגם נמי יזדרז לקרב התועלת לעשייתם ולקיומם, ולזה אמר יהי מורא שמים עליכם כמורא בשר ודם, שתהיו יראים וחרדים כמו על בשר ודם שלכם.

ובזה יובן בס"ד רמז הפסוק: 'וחשב אפדתו אשר עליו', רמז למצוות ומעשים טובים אשר מהם יעשה מלבוש רוחני לחגור בהם לעולם הבא, והם עליו מוטלים לעשותם, כי כל אדם חייב לקיים מצוות התורה כפי

ועשית משבצת זהב: (כח יג)

הרה"ח ר' יושע ליפשיץ ז"ל [זכיתי לשמוע ממנו הרבה פניני תורה וחסידות, שהיה מקורב אצל גדולי הדור הקודם, ובאחרית ימיו כתב את הספר "החכמה מאין" ובו אמרות וסיפורים מרבותיו זי"ע מסטוטשין] כתב בשם הרה"ק רבי יצחק מסטוטשין זי"ע: שרוב ספר מנחם ציון מהרה"ק מרימנוב זי"ע נסוב על פרשת המן, משום שהרה"ק הרבה להתפלל על הפרנסה בעד כלל ישראל.

ופעם היה דוחק בפרנסה, והרה"ק ביקש להשפיע רב טוב לבית ישראל, הדבר היה בפרשת תצוה, ואמר: כתיב 'ועשית משבצות זהב': "זאלסט זיי מאכען קאטסענעס מיט גאלד" ! [תעשה תיבות מלאות זהב לבני ישראל]. ומיד נשפע שפע רב והיתה הרוחה.

ועשית חשן משפט מעשה חשב כמעשה אפד תעשנו וגו': (כח טו)

ברש"י: חושן משפט שמכפר על קילקול הדין. אומר בעל "העקידה": אבנים אלו חלקן היו יקרות וחלקן זולות. לרמז שיהיה לדיין יחס שווה לדין פרוטה כמו לדין מאה. ב"צל העדה": חשן משפט הגימטריא: זה מכפר על קלקול הדין.

והטור השלישי לשם שבו ואחלמה: (כח יט)

בספר "דברי מאיר" מהרה"ק רבי מאיר מפרמישלאן כתב: לפעמים בא איש להתייעץ עמו אם לוקח חתן לבתו שיש לו אח נפגם בעבירות רח"ל, ואמר כתיב מפורש הוא 'לשם שבו' – דוקא, 'ואח למה' – כי אין צריכין לבדוק רק באחי האם... וכן בשש"ק ח"ג אות רנ"ד בשם ה"חידושי הרי"ם" זי"ע שכך ענה.

והטור הרביעי תרשיש ושהם וישפה משבצים זהב יהיו במלואתם: (כח כ)

איתא במדרש: רחל תפסה פלך שתיקה וכו' בנימין ישפה יש פה, יודע היה במכירתו של יוסף ואינו מגיד עיי"ש. איתא בספר "שמע שלמה" בשם ה"חידושי הרי"ם" זי"ע: שאמר, טעם שנקרא "תורה שבעל פה" ולא תורה שבפה, כענין תורה שבכתב, אכן יובן עפמ"ש

חז"ל (מובא ברבינו בחיי כאן ועיין שם באריכות במעלת כל האבנים והשייכות לשבטי י-ה) [א"ה: וזה חידוש שבנימין ידע מהמכירה, הרי הוא לא השתתף בה, וא"כ האחים הרי השביעו שאף אחד לא יגלה, וא"כ מאיפה ידע זאת בנימין? אמנם בגמ' סוטה לו: ובמדרש אי' שבנימין נתן שמות לבניו ע"ש מה שארע ליוסף, וגרא זה שהיה גר באכסניות אצל הנכרים כמ"ש רש"י שם, וא"כ ג"כ קשה מנא ידע זאת בנימין?] טעם שבנימין היה מפותח על אבן ישפה, כי חשב מחשבות במכירתו של יוסף אם יגלה לאביו אם לא, ואעפ"כ נתגבר על יצרו והיה מעצר לרוחו ולא גלה הדבר לאביו וכו' ונקראת 'ישפה', שתי מלות יש פה, וזה יורה על מעלתו שאף על פי שהיה לו פה, והיה לו לגלות הדבר, שתק ולא גילה, עיי"ש.

ולכאורה הדבר מוקשה, שיותר היה נאה לו שם "אין פה", אולם הלא נראה, אם יש לאדם איזה חפץ והוא שלו ממש, אזי יש לו רשות לעשות עם החפץ כרצונו, משא"כ אם החפץ אין שלו ממש, אין ביכולתו לעשות עם החפץ כרצונו כי איננו בעל החפץ, כן האדם המדבר דברים שאינם ראויים לדבר, שהם נגד רצון התורה"ק ושכל הטוב, ובוודאי אחר כך מתחרט על זה, נמצא שפיו אינו שלו ואינו ברשותו, רק בפה מדבר והוא אינו נוח לו מזה, ואין הוא בעל הפה. ומעתה שפיר נקראת אבן של בנימין 'ישפה', שהיה לו באמת פה, כי היה השליט על הפה, משא"כ אם היה מספר וזה שלא על פי התורה"ק ושכל הטוב – אז לא היה לו פה. ומזה הטעם נקרא "תורה שבעל פה", להורות שאלה מעתיקי התורה היו בעלים על הפה. ודפח"ח.

ואגב, ידוע מה שאמר ה"חידושי הרי"ם" זי"ע, טעם שנקרא "בן תורה", שנמשך אחר התורה, כמו בן שצריך לאמו ונמשך אחריה, שאינו יכול לחיות בלעדו, כן הוא אינו יכול לחיות בלי התורה, ומי שהוא בגדר זה הוא נקרא בן תורה.

הרה"ק השר שלום מבעלזא זי"ע אמר: שהגיע ליראת שמים שלו על ידי לימוד טור בית יוסף, והרמז בכתוב: 'ארבעה טורים וגו' משובצים זהב יהיו במלואותם', וידוע שזהב מרמז על יראה, וכסף על אהבה, ורומז שע"י לימוד ספר ה"ארבעה טורים" יכולים להתמלאות ביר"ש 'משובצים זהב יהיו במלואותם'.

היו אותיות הפוכות כעל חותם – האיך קראו אותם? ומפרש: כי באמת לא חקקו על צד העליון של האבנים כלפי מעלה, כי אז היה מתקלקל זיו והדר האבנים, אלא חקקו את האבנים בצד השני מלמטה כלפי פנים באותיות הפוכות, ומכיון שהיו אבנים טובות ומאירות כזכוכית, הרי האותיות מלמעלה לצד הקורא נראו ישרות.

וזה שאמר הכתוב: 'והאבנים תהיינה על שמות בני ישראל', שה"שמות" היו נחקקים בצד ה"אבנים" מלמטה, ועיקר עובי שלהן היה שוכב על אותם האותיות, וטעמא דמילתא 'פיתוחי חותם' – משום שהאותיות היו צריכים להיות נחקקות הפוכות כ"חותם", ולכן הוצרכו להיות מלמטה, כדי שהקורא יקרא אותן ישרות מלמטה.

ועשית על החשן שרשות גבלות מעשה עבות זהב טהור: (כח כב)

הרה"ק ה"דבר חיים" זי"ע מנדבורנה אומר: שנראה לפרש הכתוב בדרך רמז: בהקדים מחז"ל מקדש שני מפני מה חרב, מפני שהיתה בו שנאת חנם. ובעוון זה אשר עדיין מרקד בינינו תלוי אריכות הגלות ומתעכב ביאת משיח צדקנו.

והנה תיבת 'החשן' - עולה בגימט' כמנין "המשיח". וזה שנרמז בכתוב 'ועשית על החושן' כלומר זאת תעשה כדי לקרב את ביאת המשיח, 'שרשות' היינו שרשרות, ר"ל שיתקשרו בני ישראל זה עם זה ויהיו אחוזים זה בזה באחדות כמו טבעות השרשרת, באהבה ואחוה ושלוש וריעות.

אמנם 'גבלות', ר"ל גבול וסייג יש בדבר ואין זה כלל לכל מקום ובכל ענין, אלא 'מעשה עבות' אל תקרי 'עבות' אלא 'אבות' א' וע' מתחלפות, כלומר תחזיקו עצמכם באחדות רק בתנאי שכולם עושים מעשה אבות והולכים בדרך התורה והיראה, כמ"ש "בעושה מעשה עמך" ומכלל הן אתה שומע לאו.

ומסיים הכתוב: 'זהב טהור': ר"ל שבזכות האחדות יהיה הממון של ישראל טהור, דהיינו על צד ההיתר והכשרות בלי תערובת סיגים של איסור ח"ו כי ע"י שיהיו באחדות ויאהבו זה את זה ממילא לא יעשקו ולא יונו איש את רעהו וגם לא ילכו בריבית ח"ו זל"ז וכיו"ב, ובזה נזכה לקרב קץ גלותינו וביאת משיח צדקנו בב"א.

והאבנים תהיינה על שמת בני ישראל שתיים עשרה על שמתם פתוחי חותם וגו': (כח כא)

ה"חתם סופר" זצ"ל מבאר: הנה על אבני החושן היו כל אתיות האל"ף ב"ת, כי כששאלו באורים ותומים היו האותיות שבאבני החושן הבאות לתשובה מתבלטות על ידי שם המפורש (האורים ותומים). ועל האבנים היו שמות השבטים. ומקשים בגמרא: והרי לא כתיב – בשמות השבטים – "צד"י"י? אמר רב שמואל בר"י אברהם יצחק ויעקב כתיב שם. והרי לא כתובה האות "טי"ת"י? – "שבטי ישורון" כתיב שם.

והקשה בעל "שב יעקב": למה לא מקשה ברישא על "טי"ת"י" שהיא קודמת ל"צד"י"י? ותירץ, לפי מה שמואב במדרש: חד

אמר שהיו כתובים גם שמות האבנים היינו: על אבן אודם היה כתוב 'אודם' – ראובן, על אבן פטדה – 'פטדה שמעון' וכו'. הדרש הוא "והאבנים תהיינן" – שמות האבנים – "על" – נוסף ל"שמות בני ישראל". וחד אמר שהיו כתובים שמות האבות, והדרש הוא אבנים מלשון אב ובן – אברהם יצחק ויעקב ובניהם י"ב השבטים.

אם כן, תחילה לא היה יכול להקשות 'טית' – אולי כמאן דאמר שהיו כתובים שמות האבנים, ועל פטדה היה 'טית'. ולפיכך מקשה מ'צד"י' ובא התירוץ – שהיה כתוב 'אברהם יצחק ויעקב', ואם כן הדרשה היא אבנים – אב ובן, ולא שמות אבנים. ולכך הרי חסירה 'טית'? ומתרץ: 'שבטי ישורון' היה כתוב שם.

בשם מו' רה"י שליט"א: שבספר שמואל א (ל ח) כתוב שדוד המלך שאל באורים ותומים 'וישאל דוד בה' לאמר ארדף אחרי הגדוד הזה האשגנו, ויאמר לו רדף כי השג תשיג והצל תציל" א"כ הגמרא ידעה שהאות צ' מופיעה באורים ותומים.

המהרי"ל דיסקין זצ"ל שואל: א. שלכאורה היה לומר להיפך, 'שמות בני ישראל תהיינה על האבנים' ב. שהנה לעיל פירש רש"י 'פתוחי חותם': חרוצות האותיות בתוכן, כמו שחורצין חותמי טבעות הם לחתום אגרות, כתב ניכר ומפורש. ע"כ. והלא בחותם טבעת האותיות חרוצות עליו הפוכות, כדי שכאשר יחתום יהיו על הנייר ישרות, ואם גם על אבני החושן

'ולא יזח החושן מעל האפוד' וגו', שהת"ח זאל נישט אופרייסען מן היהודי הפשוט, והבן.

בגמרא [יומא עב.]: אמר רבי אלעזר המזיח החושן מעל האפוד לוקה.

אומר הגאון רבי יעקב קמיניצקי זצ"ל: דהנה אמרו חז"ל [זבחים פח:] דכל בגד יש לו סגולה אחרת לכפר עוון. והיינו דהאפוד מכפר על עבודה זרה, והחושן מכפר על עוות הדין. ולכאורה איזה שייכות יש בין זו לזו עד שאסור להזיח החושן מעל האפוד.

והיה אפשר לומר, דגלתה לנו התורה דעבודה זרה אינה אלא עוות הישרות, וכמ"ש רבינו נסים גאון בהקדמתו על הש"ס דע"ז היא מצוה שכלית, שהיא כנגד ישרות השכל.

אבל מצינו עוד ברש"י שאהרן זכה לחושן מפני ששמח בלבו על גדולת משה. ונמצינו למדין מזה דישרות השכל אינו אלא אם האדם הוא בן מידות נקיות. ודו"ק בזה כי הוא כלל עמוק בעבודת ה'.

ונשא אהרן את שמות בני ישראל בחשן המשפט על לבו בבאו אל הקדש לזכרון לפני ה' תמיד: (כח כט)

בשם הבעש"ט הק' זי"ע: הזכירה היא שורש הגאולה. הגלות נמשכת מן השיכחה, על כן כתוב גם במלחמת עמלק, שהיא תחילת הגאולה: 'כתוב זאת זכרון בספר ושים באזני יהושע כי מחה אמחה את זכר עמלק מתחת השמים'.

וגם דוד המלך ע"ה אמר: 'ואתה ה' לעולם תשב וזכרך לדור ודור, אתה תקום תרחם ציון'. זכירה זו, קשורה בה תקומת ציון וירושלים. וכן גם 'זכור ה' לבני אדום את יום ירושלים'.

ה"אמרות טהורות" מביא את דברי ה"קדושת לוי" זי"ע: שהקשה למה נשא אהרן שמות י"ב שבטי י"ה על החושן, והלא בכל מקום מצינו שמזכר זכות האבות אברהם יצחק ויעקב ולא השבטים, והגם שרבותינו ז"ל אמרו שגם שמות האבות היו כתובים על החושן, מ"מ אין זה מפורש בקרא להדיא.

וכתב לבאר, כי הנה בכל מקום שבחרים איש אחד מתוך החבורה לתת לו איזה מינוי ושררה, נראה מזה כי האיש ההוא חשוב ונכבד יותר מכל שאר החבורה, ואפשר לדמות שיש בזה איזה זלזול כלפי האחרים, שאינם חשובים כמוהו ועל כן לא בחרו בהם, ולפי זה

וירכסו את החשן מטבעתו אל טבעת האפוד בפתיל תכלת להיות על חשב האפוד ולא יזח החשן מעל האפוד: (כח כח)

הרה"ק ה"דגל מחנה אפרים" זי"ע אומר: דהנה מוני המצות חשבו מצוה זו במנין התרי"ג מצות, ויש להבין, הלא התרי"ג מצות צריך כל אחד מישראל לקיים תמיד, ואיך אפשר עתה בגלות לקיים מצוה זו?

וכתב לבאר על דרך רמז, אפ"ד בגימטריא פ"ה, והחושן היה מונח על הלב, נמצא שהחושן מרמז על הלב והאפוד על הפה, ומצוה זו באה ללמד שיהא האדם זהיר שלא יהיה אצלו הפה חלוק מן הלב, היינו שלא יהיה אחד בפה ואחד בלב, אלא פיו ולבו שוין, שכמו שמדבר בפיו כן יחשוב בלבו, וזהו הציווי 'ולא יזח החושן מעל האפוד', שלעולם לא יהא הלב הרמוז בחושן חלוק ונפרד מן הפה המרומז באפוד, אלא יהיו פיו ולבו שוין. וכאשר נזהר בזה מתקיים מצוה זו בכל הדורות.

עיין בספה"ק "תולדות יעקב יוסף" שכתב בזה הלשון: "ותרוה צמאונך במה שכתב האלשיך בזה הענין מוסר גדול על מספרי לשון הרע..."

כ"ק האדמו"ר מויז'ניץ שליט"א אמר: שזקינו הק' ה"אמרי נועם" זי"ע כותב בספרו: עה"פ 'ולא יזח החושן מעל האפוד', כי "האפוד" – רומז לבעלי תשובה, ו"חושן" – לצדיקים מעיקרא, ורמז לדבר: - אפוד"ד - ר"ת: "א למדה פ ושעים ד רכיך ו חטאים אליך ישובו", אלו הם בעלי תשובה, וחש"ן – ר"ת: "ש ומר נ פשות ח סידינו", הלא הם הצדיקים גמורים.

וחשבתי לפרש בדרך אפשר: שהכתוב מזהיר את ה"צדיק" הקרוי "חושן", את זה – שזכה לגדול ולהמצא בסביבה טהורה ובאירה מרוממת – לבל יסתגר לעצמו, לבל "יזח" מעל "האפוד" ולבל יסיח דעת מאלו הזקוקים לכך, שילמדום דרכי השי"ת, כדי להשיבם ולקרבם אליו ית'.

בשם הרה"ק מסאמבור זי"ע: דהנה החושן מרמז על הצדיקים ותלמידי חכמים. ואפוד מרמז על המוני עם. והכתוב אומר, 'וירכסו את החושן מטבעותיו אל טבעת האפוד'. רצה לומר שהצדיקים ות"ח צריכים לקשר עצמם אל פשוטי העם. 'להיות על חשב האפוד' וגו', דהיינו שהפשוט'ער יוד זאל טראכטען פון דעם ת"ח.

לפי הרמב"ן הזה מסביר הגר"א באופן נפלא – אומר הרה"ח ר' אלכסנדר ז. פרידמן הי"ד במעינה של תורה – את הוויכוח בין עלי וחנה. כשעלי ראה כי 'רק שפתייה נעות וקולה לא ישמע – ויחשבה עלי לשכרה'. על זאת באה תשובת חנה: 'לא אדוני אשה קשת רוח אנכי'. ואיתא בגמ' "אמרה ליה לא אדון אתה בדבר זה ולא רוח הקודש שורה עליך שאתה חושדני בדבר זה". ועל הפסוק: 'כי אשה קשת רוח אנכי' אומר המדרש: ר' חגי בשם ר' יצחק – מאותם שקשים לקבל מתנותיהם אני, כגון שרה וחברותיה.

וזהו ההסבר: עלי הרגיש בתפילתה של חנה שזה אינו דבר שכרגיל, מיד שאל באורים ותומים וראה שהאירו האותיות ה' כ' ר' ש', סבור היה שהרכבם "שכרה", על זאת ענתה לו חנה "לא אדוני – לא רוח הקודש שורה עליך – אשה קשת רוח אנכי" – כוונת האותיות היא "כשרה", כאמנו שרה, שהיתה עקרה וקשה היה לה לקבל מתנת ה'.

הרה"ק ה"באר מים חיים" זי"ע אומר: שאהרן הכהן היה רגיש לכאבם של ישראל ונשא אותם על לבו, כמו שהלב הוא המקום היותר רגיש באדם, כך היה אהרן הנקודה הרגישה בצערם ובכאבם של ישראל.

והיה פי ראשו בתוכו שפה יהיה לפיו סביב מעשה ארג כפי תחרא יהיה לו לא יקרע: (כח לב)

ברש"י: 'בתוכו' – כתרומו כפיל לגויה, כפול לתוכו. מסביר ה"פרדס יוסף": היינו, שתהיה השפה לצד פנים. ולהלן: 'ונשמע קולו בבואו אל הקודש'. להבין הסמיכות, מובא בספר "ברית שלום", לפי מה שכתבו ההולך בחלוק הפוך אין תפילתו נשמעת, ועיין באו"ח סי' ב' סק"ג, שיש לדקדק בזה, ויש בזה רמז, שתהיה השפה לפנים ואז קולו נשמע, היינו תפילתו, בבואו אל הקודש להתפלל.

הרה"ק ה"תולדות יעקב יוסף" זי"ע וכן הרה"ק ה"אוהב ישראל" זי"ע והרבי מלובלין זי"ע כתבו שאפ"ד בגימטריא "פה", ואמר הכתוב 'ועשית את מעיל האפוד', רמז לשמירת הפה והלשון, שצריך לעשות מעיל ומלבוש לשמור הפה כראוי. 'שפה יהיה לפיו' – שיעשה שפה וגדר סביב לפיו, כדי לשמור פיו ולשונו שלא לדבר מה שאינו ראוי לדבר, ואז 'לא יקרע' – רצ"ל שיהיה בשלימות בכל הענינים.

הנה בעת שבחר ה' באהרן לשרת לפניו בכהונה והוציא איש אחד מכל עדת ישראל, נראה איפוא מזה שאהרן חשוב יותר מכל ישראל, ואפשר לחשוב ששאר ישראל אינם חשובים כל כך, ויאמרו, אהרן האט דער אייבישטער ליב, אובער די אנדערע אידן ... [שהרבש"ע אוהב רק את אהרן ולא את שאר העם...], ועל כן כדי להוציא ממחשבה זו צוה הקב"ה לכתוב שמות כל השבטים על החושן, להראות שכל ישראל חשובים ואהובים לפני המקום, דער אייבישטער האט ליב אלע יודען, נישט עהר איז מער חס ושלום, אלא כולם חשובים באופן שוה, רק מה שנבחר אהרן הוא מפני שבהכרח צריכין לבחור באיש אחד להיות כהן גדול. וזהו שאמר הכתוב 'כי בו בחר ה' מתוך בני ישראל', היינו שכולם היו ראויים להיות כהנים, אלא שהכהן גדול צריך להיות איש אחד בלבד, ובחר ה' באהרן לתפקיד זה מתוך בני ישראל, שכולם חשובים ואהובים לפני המקום באין הבדל.

ונתת אל חשן המשפט את האורים ואת התומים והיו על לב אהרן בבאו לפני ה' ונשא אהרן את משפט בני ישראל על לבו לפני ה' תמיד: (כח ל)

בגמרא במסכת יומא: למה נקרא שמם אורים ותומים, אורים – שמאירין את דבריהן, תומים – שמשלימין את דבריהם.

רבים נתקשו בהבנת מעשה האורים והתומים, ואופן השימוש בו. והדעות בין מפרשי המקרא חלוקות. הסבר באר היטב נותן הרמב"ן, אשר מתאים גם לפירוש רש"י. לדבריו, על החושן היו חקוקים שמות השבטים, ובתוך כפלי החושן היו האורים ותומים וזה כתב שם המפורש, סוד שנמסר למשה מפי הגבורה והוא כתבם בקדושה והיו מעשה שמים.

ואפשר שסוד כתיבת השמות הקדושים נמסר איש מפי איש לגדולי ישראל, ולפיכך היה בידי דוד אפוד. חלק מן שמות הללו היו נקראים אורים וחלק תומים. וכשהכהן היה שואל באורים ותומים, היה קודם מכוון בשמות שהם אורים ומכוחם האירו אותיות אחדות מאבני החושן, אבל טרם ידע את סודם וכוונתם, כי מן האותיות המאירות אפשר היה לחבר מלים ומשפטים שונים, אז התכוון הכהן לשמות הקדושים של התומים, וזה השלים ידיעת הכהן בכוונת האותיות שהאירו לעיניו להבין חיבורן והרכבן הנכון. וזאת מדריגה ממדריגות רוח הקודש.

מבחוץ אצל השוליים, באופן שסוף הפעמון ורימון היה נשלם בשוה על אורך המעיל ע"ש.

ה"פנינים יקרים" מבאר: "רמון" מרמז על אדם בעל מצוה ומעשים טובים, כמאמר חז"ל: 'כפלח הרמון רקתך' – אפילו ריקנין שבך מלאים מצוות כרימון. ואמר הכתוב 'פעמון זהב' – צלצל הזהב, העשירות, רק אז היא טובה וחשובה – 'ורימון', אם בעליה מלאים מצוות כרימון, שהם בני תורה ויראי שמים.

הרה"ק רבי פניה'לי מאוסטילא זי"ע הי"ד אמר לפרש בשם מו"ח הרה"ק המוהרי"ד מבעלזא זי"ע: דהטעם של הפעמונים שעל המעיל הוא דכתיב 'ונשמע קולו בבואו אל הקודש ולא ימות', דמחמת דביקות הכה"ג שנכנס לפנים, יכול היה לבוא להתפשטות הגשמיות לגמרי ולהשאר דבוק לה', ולזה שמשו הפעמונים להעירו ולהקיצו מדביקותו ולהשיב נשמתו לגופו.

והיה על אהרן לשרת ונשמע קולו בבוא אל הקדש לפני ה' ובצאתו ולא ימות: (כח לה)

ה"לוית חן" אומר בדרך צחות: הרמב"ם במורה הנבוכים אומר, כי אחד הטעמים שהיה הכהן גדול לובש מלבושים כל כך יקרים מזהב ואבנים טובות, כי האדם הפשוט יש לו יראת הכבוד מתפארת חיצונית. לא לכל אחד יש יחס כבוד ליופי פנימי. ואפשר לומר שזה מרומז בפסוק: 'והיה על אהרן לשרת' - כשאהרן יתלבש בבגדים היקרים הללו, 'ונשמע קולו' – יחשיבו אותו וישמעו לו ...

ה"חתם סופר" זצ"ל אומר: אמנם הצניעות יפה לכל אדם לא כל שכן לגדול הדור, אולם כל זה בעיני חולין, ענייני יום יום. אבל בעיני קודש, כשהדבר נוגע לקדשי האומה, לקדושת החיים, בשעת הכרעת דבר חשוב וגורלי, על המנהיג להשמיע קולו ברמה, לדבר כנגיד ומצוה, בעוז ובאומץ, בהשמעת קול. 'ונשמע קולו בבואו אל הקודש'.

בעל הטורים: ונשמע קולו ג' במסורה. כאן, 'כל אשר דבר ה' נעשה ונשמע', 'ונשמע פתגם המלך'. אומר הגאון מברעז'ן זצ"ל: אפשר לומר בכונת המסורה: הנה יש ג' דרכי תשובה. א. כשמתעוררים לחזור בתשובה על ידי זה שהקב"ה מעמיד להם מלך

ה"יהודי הקדוש" מפשיסחא זי"ע: מוצא בפסוק זה רמז שצריך האדם לעשות גדר לפיו, שלא ידבר הרבה. וזה הפירוש בחז"ל: "מצאו נעול, יודע שיש שם אדם, פתוח, בידוע שאין שם אדם". היינו, אדם שפיו סגור, שהוא נזהר בדבריו ושומר את לשונו – סימן שזה אדם המעלה, אבל אם הפה פתוח ומדבר ככל העולה על רוחו – אין שם אדם.

הרה"ק ה"תפארת שלמה" זי"ע אומר: ש"פה" בגימטריא שכינה, שיתפלל תמיד על צער השכינה.

ב"ניצוץ אח"ד" מביא שהקשו כמה מהמפרשים, שא"כ היה לו לכתוב 'לא תקרע' בלשון ציווי, ולמה כתב 'לא יקרע', שמשמע רק הוראה לעשות את המעיל באופן של יקרע ממילא.

והגאון מרוגטשוב זצ"ל תירץ: בצירוף קושיא נוספת שהתקשו בה רבים, מה חידוש יש בלאו של 'לא יקרע' הנאמר במעיל, הלא כל השחתת וקריעת בגדי כהונה אסורה, מצד 'לא תעשון כן לה' אלקיכם'.

וביאר: שבשאר איסורי מחיקת השם, ניתוץ מזבח, השחתת כלי הקודש וכיוצא בהם, אין האיסור אלא כשהוא משחית את הקודש בידיים, אבל בגרמא מותר [שבת קכ:]. אבל במעיל יש איסור גדול מזה, שאסור גם לגרום קריעת המעיל, כמדוייק בלשון הכתוב 'לא יקרע'.

ברש"י: למדנו שהשריונים שלהם פיהם כפול לתוכן. הרה"ק המהר"ש מבעלזא זי"ע אומר: יש ללמוד בדרך רמז: דהשריון הוא כלי מלחמה, ונרמז כאן דעיקר הכח כדי להלחם מלחמת היצר מקבל האדם ע"י ששומר פיו, וזהו הרמז ש"פיהם כפול", דהיינו שסוגרים את פיהם בחומה כפולה מלדבר דברים שאינם צריכים.

פעמן זהב ורמון פעמן זהב ורמון על שולי המעיל סביב: (כח לד)

ה"שפת אמת" זי"ע עמ"ס זבחים [פח:] מחדש מילתא חדתא שלא דנו בו המפרשים, דהנה יש להסתפק היכן קבעו הפעמונים והרימונים, אם על שולי המעיל ממש – שהיו תולים מסוף הבגד כלפי מטה, או שסוף הפעמון נגע בבגד, וזה 'על שולי המעיל'. ונוטה לומר שאין סברא דמעשה הרימונים היו תחת שולי הבגד, ומוסיף להביא עוד כמה הוכחות שהיה תולה על הבגד

הרבי ה"אמרי אמת" זי"ע דקדק: מאי 'ובצאתו', ופירש ואמר, כשבאה קדושה לאדם צריכין להכין לקבל הקדושה ועל ידי זה יש לה קיום אצלו. וכן בשבת דכתיב 'שבת וינפש', ודרשו חז"ל: כיון ששבת ווי אבדה נפש, וקשה דאם כן היה לומר זאת במוצאי שבת ולא בהתחלה, אך כשזכור זאת תיכף בתחלת ביאת השבת ומכין עצמו לקבל השבת, ומקבל השבת באופן שיהיה אצלו קיום גם לימות החול, אזי יש לו קיום. וזהו 'בבואו וגו' ובצאתו', היינו שתיכף בביאתו לקודש יזכור היציאה, וזהו 'ולא ימות', שתשאר אצלו הקדושה.

אומרים בשם הגר"ח מבריסק בדרך צחות: שמכאן ראייה שהכהן גדול לא היה מרים קולו בתפילה, משום שאת הפעמונים והרימונים עשו בשביל שיישמע קולו בבואו אל הקודש, ואילו היה צועק בתפילה היו שומעים גם בלי זה...

אומרים בשם הרבי ה"לב שמחה" זי"ע שפעם בהיותו באחד הערים למנוחה, שמע את אחד מהמתפללים צועק בתפילתו, שאל אותו הרבי: האם כבר ניסה בטובות שלכן הוא צועק - משום שראה שזה לא עזר ...

ועשית ציצץ זהב טהור ופתחת עליו פתוחי חתם קדש לה': (כח לו)

הרבי ה"פני מנחם" זי"ע מביא בשם הרבי ר' ברוך ממעז'בוז' זי"ע שאמר: דאיתא בזוהר הק' כמה פעמים שהאדם ניכר על מראה פניו ואפשר לידע טיבו עפ"י מראה הפנים, שהמעשים נחלקים על הפנים, ועל פי זה ביאר המשנה בפני נכתב ובפני נחתם היינו בהפנים של אדם נכתב ונחתם עוונותיו ופשעיו על מצחו.

כתיב בפרשתינו 'ופתחת עליו פתוחי חותם קודש לה' וגו' והיה על מצח אהרן', על פני הכהן גדול ראו קודש לה'. ואפשר לומר ע"ד רמז קודש לה' בגימט' תומך, תמוך, ואהרן וחור תמכו בידי מזה אחד ומזה אחד במלחמת עמלק, שקדושת אהרן הכהן החזיק את ידי משה רבינו למעלה. תמכין דאורייתא זה תמיכת ידי משה רבינו.

ה"חתם סופר" זצ"ל אומר: כי לכן נכתב על הציץ

קשה כהמן. ב. על ידי סיבות ונסיבות שונות מסבבים מן השמים שיתעוררו לתשובה. ג. התעוררות האדם עצמו לתשובה, כמו שמפרש הט"ז בהל' ראש השנה: 'בחצוצרות וקול שופר הריעו לפני המלך ה'" "לפני" – טרם שיריע לכם על ידי כפיה עיי"ש. וזאת הכוונה: א. 'ונשמע פתגם המלך' – הקשה כהמן, על ידי גזרות ושמדות. ב. 'כל אשר דבר ה' נעשה ונשמע', מקבלים את התורה על ידי כפייה, כפה עליהם ההר כגיגית. ג. 'ונשמע קולו בבואו אל הקודש לפני ה'" – טרם שיעוררוהו מן השמים.

בספר "כור לזהב" מבאר את דברי המסורה: על פי מה שכתוב בפסיקתא בפרשת החודש: ארבעה דברים הראה הקב"ה לאברהם אבינו – תורה וקרבת, גיהנם וגלויות וכו'. אמר לו הקב"ה: אברהם, כל זמן שבניך עוסקים בשתיים הן ניצולין משתיים, כל זמן שבניך עוסקים בתורה ובקרבת הם ניצולין מגיהנם וגלויות, ועתיד בית המקדש ליחרב וקרבת ליבטל, במה אתה רוצה, שירדו בניך לגיהנם וכו'.

וזה ביאור המסורה: תזהרו לקיים 'ונשמע קולו בבואו אל הקודש' - שהיא עבודת הקרבת, 'ואת כל אשר דיבר ה' – נעשה ונשמע', היינו לימוד התורה וקיומה. שאם לא כן, חלילה, יתקיים בכם 'ונשמע פתגם המלך' – שתהיו בגלות.

בשם הרה"ק הרבי מלובלין זי"ע: מדוע נשמע קולו רק בבואו ובצאתו ולא בעת היותו ב"קודש" בהיכל? כי בבואו ובצאתו זה היה לעיני הרואים, וממילא יכל להיות לו מניעות והסתרות ולבוא לידי גבהות הלב. – בחינת מיתה, ולכן היה צריך אז שישמע קול פעמון ורמון, שיעוררו אותו לבל יתגאה ושיעשה עבודתו בלתי לה' לבדו. משא"כ כאשר היה נמצא כבר ב"קודש" בהיכל, במקום אשר אין רואים, כמובא ברמב"ם "בעת שמקטירין כל יום פורשין כל העם מן ההיכל ומבין האולם ולמזבח, לא יהיה שם אדם עד שיצא זה שהקטיר הקטורת וכו'", הרי היה אז דבוק לגמרי בה', ולא יכול להיות לו מזה מניעות והסתרות או לבוא לידי גבהות הלב, ולכן לא היה צריך אז שישמע קול פעמון ורמון כדי לעוררו לבל יתגאה או שיעשה עבודתו בלתי לד' לבדו.

ב' שיטין יו"ד ה"א מלמעלה וקדש למ"ד מלמטה. ואמר רבי אליעזר ברבי יוסי אני ראיתיו ברומי וכתוב עליו קדש לה' בשיטה אחת.

וכתב הרמב"ם: וכותב עליו שני שיטין קדש לה', קדש מלמטה לה' מלמעלה, ואם כתב בשיטה אחת כשר, ופעמים כתבוהו בשיטה אחת. ומפרשי הרמב"ם כתבו דכונת הרמב"ם לומר דאע"ג דהלכה כת"ק אבל בדיעבד מיהא הלכה כר"א בר"י, כיון דהיה עד ראיה, וזה מש"כ "ופעמים כתבוהו בשיטה אחת" כעדות ר"א בר"י.

שואל ה"עברא דדשא": אך לכאורה יש להבין דעל אף שבדיעבד הציץ כשר אפילו אם נכתב בשיטה אחת, אבל מ"מ אמאי עשה ה' ככה, שהציץ הקדוש שנושא עון, יכתב שלא באופן דלכתחילה.

ואולי היא הנותנת, ע"ד שאמר הרה"ק מבעלזא זי"ע שהוא שמח עם ספר חידושי הרי"ם על ב"ק שהוא מפולפל גג על גג, כי לפעמים אינו יכול להמליץ טוב על בר ישראל אלא על ידי פלפול ועקלתון, וכן כאן היו דורות שלשפל מצבם הוצרכו ל"ציץ בדיעבד" לסנגר עליהם. גם אהרן הכהן היה טוב עין כדכתיב 'וראך ושמח בלבו', והיה אוהב את הבריות ורצה להמליץ טוב על ישראל, על כן הציץ ניתן לו.

ואולי י"ל עוד ע"ד הרמז, דהציץ שנכתב באופן דלכתחילה, דהיינו יו"ד ה"א מלמעלה, מרמז על הנהגה של הש"י בשנים כתקונם, בזמן שישראל עושין רצונו של מקום ושרויין על אדמתן. אבל בשנות הגלות אין השם מלמעלה, כי כביכול הקב"ה 'עמו אנכי בצרה', והולך ביחד עם בני ישראל לגלות, וכיון שידעו משמאי שהציץ הזה עתיד לגלות לרומי, לכן באותו ציץ שגלה לא נכתב השם מלמעלה, אלא נכתב בשיטה אחת, בבחי' עמו אנכי בצרה. עיי"ש שהאריך בזה.

הרה"ק רבי אליעזר מדז'יקוב זי"ע ישב פעם עם חסידיו בפרשת תצוה, וכאשר הגיעו לפסוק "ועשית ציץ זהב טהור", נענה אחד ושאל: מדוע דרשו חז"ל בזבחים ואמרו, שהציץ מכפר על עזות מצח, והרי מקרא מפורש הוא: 'ונשא אהרן את עון הקדשים אשר יקדישו בני ישראל', ונמצא שהציץ מכפר על קרבנות שהוקרבו בטומאה ולא על עזות מצח? חייך הרבי וענה: אין כאן שום סתירה, כי באמת עזות מצח ועון הקדשים עולה בקנה אחד, שכן העזות מצויה אצל בנייהם של קדושים,

"קדש לה'", שלפי חז"ל הציץ מכפר על עזות פנים. ורמזה התורה, שלענייני קדושה אפשר לפעמים להשתמש במידה זו. ויש לזה רמז בפסוק: 'אשר בשמים' – בענייני שמים, בדברים שבקדושה, 'ממעל' – אפשר להשתמש בגדלות, 'ואשר בארץ' – בענייני גשמיים, ארציים, 'מתחת' – ללכת בענוה ובשפלות. אומר הרבי ר' זושא זי"ע: שבעוונותינו הרבים אין לנו מקדש וכהן שיכפרו עלינו, לכן, גם בענייני קדושה חלילה להשתמש בעזות, כי אין ציץ שיכפר על חטא זה.

הגר"א זצ"ל אומר: הנה אמרו חז"ל שלשה מפתחות בידיו של הקב"ה: חיה, תחיית המתים ומטר. וזה נרמז בפסוק הזה "פתוחי חותם", "חותם" נוטריקון: חיה תחיית המתים, מטר – המפתחות הללו "קודש לה" ולא נמסרו לשליח.

הרבי ה"בית ישראל" זי"ע שאל: מדוע כאן כתוב בלשון יחיד 'ועשית' ולקמן בפרשת פקודי כתוב בלשון רבים: 'ויעשו'?

ואפשר, דמאחר ואיתא בגמרא יומא לח: בן קמצר לא רצה ללמד על מעשה הכתב, ואי' שם בגמרא אמרו עליו שהיה נוטל ד' קולמוסין בין אצבעותיו, ואם היתה תיבה של ד' אותיות היה כותבה בבת אחת, והרבנות בזה היא, משום שכשכותבים שם ה', אז בתחילה כשכותבים יו"ד ה"א זה כבר שם, ואח"כ כשמוסיפים וא"ו – הרי מוחקים את השם, ולכן בן קמצר שידע לכתוב ד' אותיות בבת אחת, יכל לכתוב את כל שם ה-ו-י-ה בבת אחת, ולא היו באים לידי מחיקת השם. ולכן כאן בציץ שהיה כה קדוש, וכתבו את השם המפורש ממש, לכן כתבו את השם ארבעה אנשים ביחד, כדי שלא יבואו לידי מחיקת השם.

ולכן כתוב כאן בלשון יחיד, משום שאז בשעת הציווי נאמר לו שיכתוב את שם השם. ולכן כתוב: 'ועשית' וגו', היינו הציווי גרידא, ואילו בשעת הכתיבה שהיו צריכים לכתוב ארבעה ביחד, לכן כתוב: 'ויעשו' בלשון רבים. [וכן מביא ב"ויהי בנסוע" בשם הרבי ה"אמרי אמת" זי"ע שאמר בהיותו בא"י בשנת תרצ"ב].

איתא בגמרא (שבת סג: סוכה ה.) ציץ דומה כמין טס של זהב ורחב ב' אצבעות ומוקף מאזן לאזן וכתוב עליו

שאינ להם יחוס עצמי, והם זקוקים לכפרה גדולה על עזותם

בגמרא [שבת סג:]: יו"ד ה"א למעלה וקודש למ"ד למטה.

הרבי ה"אמרי אמת" זי"ע אמר בהיותו בטבריה בשנת תרפ"ד [מובא ב"בנסוע הארון"]: זה הוא כדי להכניס את ישראל באמצע, וכענין שכתוב 'קודש ישראל לה' ראשית תבואתה כל אוכליו יאשמו [ירמיה ב ג]. איתא [פסחים עז]. דטומאה הותרה בציבור, כי כאשר ישראל אגודים יחד אזי מגיעין למקום גבוה שאין הטומאה פוגמת שם. ואיתא שהציץ מרצה על טומאה, היינו משום שבציץ ישראל הם באמצע בין השם ובין קודש למ"ד, 'קודש ישראל לה' ראשית תבואתה', ואיתא שמחשבתן של ישראל קדמה לבריאת העולם, והרי זה כענין שאיתא [ע"ז מד:]: היא באה בגבולי. הציץ מרצה על עזות מצח [ערכין טז.], ויש עזות דקדושה, והציץ מהפך מידה זו שבאדם לעבודת השי"ת.

והיה על מצח אהרן ונשא אהרן את עון הקדשים אשר יקדישו בני ישראל וגו': (כח לח)

סיפר הרה"ק ה"אמרי חיים" זי"ע מויז'ניץ: שהרה"ק מראפשיץ זצ"ל אמר, שיש מצוות שאין ברצונו לקיימן, ויש עבירות שחפץ הוא לעבור עליהן.

וביאר דבריו: מרגלא בפומיה שאינשי לומר, אדם פלוני מצוה לעקרו מן השורש. מצוה כזו איני רוצה לקיים. כיוצא בכך רגילים לומר: פלוני, אסור לעזור לו, עס איז א עבירה דעם מענטש א טרינק וואסער צו געבען. עבירה כזו חפץ אני לעבור...

וסיים ה"אמרי חיים": זהו שנאמר 'ונשא אהרן את עון הקדשים', אהרן היה מוכן לשאת בעוונות קדושים אלו...

עו"א: 'והי"ה' אתוון הוי"ה. על מצחו של יהודי צריך להיות קבוע, 'שויתי ה' לנגדי תמיד'.

עו"א: נש"א נוט' א כסוף נ ועם ש בת. אם משתוקקים בכסופים וכליון נפש לש"ק, אז אפשר להפוך עוון לקדשים, זדונות לזכויות.

ושמת אתו על פתיל תכלת והיה על המצנפת אל מול פני המצנפת יהיה: (כח לז)

אומר ה"כתב סופר" זצ"ל: הנה חז"ל אמרו במסכת זבחים: מצנפת מכפרת על גסי הרוח – יבוא דבר שבגובה ויכפר על גובה. אבל יש גם לפעמים מצוה בגבהות, וזה בדבר שבקדושה. על יהושפט נאמר 'ויגבה לבו בדרכי ה', לכן יהיה הציץ בפיתוחי חותם 'קודש לה' על המצנפת, אל מול פני המצנפת, להורות כי במקום שהגבהות היא קודש לה' מותר להתגאות.

והיה על מצחו תמיד לרצון להם לפני ה': (כח לח)

אחז"ל הציץ מכפר על עזות פנים. איתא בשם ה"חידושי הרי"ם" זי"ע שאמר: לכן קוראים לחסידים "עזי פנים", כי שלמה המלך ע"ה קרא ליצר הרע מלך זקן, ומאז עד עכשיו הזקין עוד יותר, ולהעזי לזקן כזה צריכים באמת לחוצפה גדולה, ולכן חסידים הם באמת עזי פנים גדולים, שמעידים לזקן מופלג כזה ולא שומעים לו ...

אי' בגמרא: אמר רבה חייב אדם למשמש בתפילין כל שעה ושעה ק"ו מציץ מה ציץ שאין בו אלא אזכרה אחת אמרה תורה והיה על מצחו תמיד, שלא יסיח דעתו ממנו, תפילין שיש בהן אזכרות הרבה עאכו"כ, עיי"ש.

הרבי ה"אמרי אמת" זי"ע אמר שאביו ה"שפת אמת" זי"ע אמר פעם לאחד, אם בעת שנושאת תפילין אסור להסיח דעתו, כש"כ בעת שלא נושאת תפילין בודאי אסור להניח דעתו.

פעם זכיתי ללכת עם הרבי ה"לב שמחה" זי"ע מביתו לכיוון הביהמ"ד בבוקר והייתי אז אחר התפילה כשירדתי מהישיבה לפנימיה ונשאתי בידי את השקית עם התפילין, אמר לי: הרי בעצם היו צריכים ללכת עם התפילין כל היום, רק משום שיכול להיות שלא יוכל לא להסיח דעתו לכן לא הולכים, אבל אתה כשאתה מחזיק ביד את השקית בטח שצריך לא להסיח דעת...

ואבנט תעשה מעשה רקם: (כח לט)

הגה"ק רבי חיים פלאג'י זצ"ל מביא סיפור נורא מאת הרב ר' אליהו מאיזמיר בעל ה"שבט מוסר" זצ"ל, אשר פעם בלי לשים לב רצה לקחת את האבנט לחגור בו, תפס בטעות נחש ארוך וחגר את עצמו בו. והנחש לאט לאט השתחרר וברח, וזכר לנס הוציא ספר וקראו בשם: "אזור אליהו".

עין בפרשת הקרבנות האלה ותמצא, שאצל הפר כתוב: 'וסמך אהרן ובניו את ידיהם על ראש הפר' – לשון יחיד, אם כי המעשה נעשה על ידי רבים, אהרן ובניו. באיל כתוב: 'וסמכו אהרן ובניו את ידיהם על ראש האיל' – לשון רבים. ובאיל השני: 'ולקחת את האיל השני וסמך אהרן ובניו את ידיהם על ראש האיל' – שוב לשון יחיד

הקרבן הראשון, הפר, שהקריבו אהרן ובניו, היה חטאת, ועל החטאת צריך להתוודות, ואין וידוי אלא ביחידות, איש איש לנפשו, לכן כתוב "וסמך" לשון יחיד. האיל הראשון היה קרבן עולה, שאינו טעון וידוי – סמכו עליו כולם כאחד. כשהגיעו לקרבן האחרון, האיל השני, שהיה איל מילואים לעלייתם לגדולה, נתמלאה נפשם חדוה גדולה, ומרוב שמחה עלה על לבם להתוודות, כדרכם של צדיקים, שוב פרש כל אחד לקרן זוית והתוודה – "וסמך".

ולחם מצת וחלת מצת בלולת בשמן ורקיקי מצות משחים בשמן וגו': (כט ב)

החיד"א ב"נחל קדומים" מפרש: רקיקי בגימטריא ת"כ, רמז לת"כ שנים שעמד בית שני, ונחרב בעבור "מצות" ומריבות שהיו ביניהם, שנאת חנם. "משוחים בשמן" – שהיו דבריהם נוחין כ"שמן" אך לבם היה מלא און ומרמה, כמאמר הכתוב: "רכו דבריו משמן והמה פתיחות". ובספורנו שם: חרבות וסכינים להרגי.

ואת אהרן ואת בניו תקריב אל פתח אהל מועד ורחצת אותם במים: (כט ד)

ה"משך חכמה" מעיר כי רחיצה זו היינו טבילה כמפורש בתורת כהנים, לכן כתוב 'ואת בניו' ולא נאמר ואת אהרן ובניו, להפסיק, כי האב אינו רוחץ עם בנו.

ומלאת יד אהרן ויד בניו: (כט ט)

אומר הרה"ק ה"קדושת לוי" זי"ע: האדם השואף לתענגי העולם הזה אינו שבע רצון לעולם – לפי שאי אפשר למלא את כל משאלותיו ומאווייו של האדם. רק מי שעיקר ומרכז שאיפותיו הוא "עבודת ה'" ימצא סיפוק שלם, כי "ודרשי ה' לא יחסרו כל טוב". וזה שאמר הקב"ה למשה, שיכין את אהרן ובניו שיגיעו לדרגה זו של דביקות בקדושה, שירגישו שידיהם

ולבני אהרן תעשה כתנות ועשית להם אבנטים ומגבעות תעשה להם וגו': (כח מ)

שואל האבד"ק יאס צ"ל: לכאורה יפלא מדוע נכתב ג' פעמים עשיה, והול"ל 'ולבני אהרן תעשה כתנות ואבנטים ומגבעות', והתימא שלא העירו בזה המפרשים שלפני.

ואחזה בזה, עפמ"ש חז"ל במסכת תמיד: שהיו חלונות לבגדי כהונה, וכן כ' הרמב"ם פ"ח מהל' כלי המקדש, והטעם, שלא יהיו הכלים מעורבים בחלון אחד, עיי"ש, ה"נ י"ל דגבי עשיה היה צריך כל אחד בפני עצמו, שלא יעשו אותם מעורבין, אלא כל אחד בפני עצמו, על כן אמר ג' פעמים "ועשית", וא"ש. וראה זה חדש הוא.

ועשה להם מכנסי בד לכסות בשר ערוה ממתנים ועד ירכים יהיו: (כח מב)

הרה"ק ה"בית אברהם" מסלונים זי"ע פירש את הד' במסורה: 'ועשה להם מכנסי בד', 'ועשה לי מטעמים', 'ועשה כתבניתם אשר אתה מראה בהר'. שמתחילה 'ועשה כרוב אחד מקצה מזה' – שהוא פני רביא שיתחיל לעבוד הקב"ה בימי ילדותו, בעודו רביא. ואח"כ 'ועשה להם מכנסי בד' שיהי' שומר הברית מימי הנעורים. בעוד שאין לו שכל גמור ורתיחת הדם הוא עוד בתוקפו. ואם עובד את השי"ת בילדותו אז 'ועשה לי מטעמים' שכל מעשיו שעושה בעבודת שלו, הוא מטעמים להקב"ה. ואח"כ 'ועשה בתבניתם' כאשר אני מראה אותך בהר. שזהו כל תכלית הבריאה לקבלת התורה מהר סיני שאמר הקב"ה למשה מהר סיני, וזהו ש מן ז ית זך גימ' שם שד"י שהוא השם של שמירת הברית ואז הוא 'כתית למאור להעלות נר תמיד'.

והיו על אהרן ועל בניו וגו': (כח מג)

אי' ברמב"ן ז"ל כי ההדיוטים לא יכנסו בהיכל להקטיר ולהטיב עיי"ש. הרה"ג רבי מאיר דן פלוצקי צ"ל ה"כלי חמדה" שאל לכ"ק הרבי ה"אמרי אמת" זי"ע שדברי הרמב"ן תמוהים, שהוא בניגוד להלכה, והשיב לו הרבי זי"ע, כי ברמב"ן דפוס ישן חסרה התיבה "לא", ודברי הרמב"ן ז"ל עולים יפה בהתאם להלכה.

וזה הדבר אשר תעשה להם לקדש אתם לכהן לי לקח פר אחד בן בקר ואילים שנים תמימים: (כט א)

הרה"ק המהר"ש מבעלזא זי"ע אומר: כשנתכהנו אהרן ובניו הקריבו שלושה קרבנות: פר אחד ואילים שנים.

מלאים כל טוב – ולכן נקראו ימי הקדשת הכהנים: "ימי המילואים".

ושחטת את האיל ולקחת מדמו ונתתה על תנוך אוזן

אהרן וגו' ועל בוהן ידם וגו' ועל בוהן רגלם וגו' (כט כ)
ה"שפתי כהן" [מתלמידי האר"י הק'] כותב: יש ליתן טעם למה היה טעון מתן דמים דווקא על התנוך ועל הבהונות: לפי ששמע מהערב רב בחטא העגל כשאמרו לו [לב א] 'קום עשה לנו אלהים' וגו', ואחז"ל [כתובות ח:]: למה כל האוזן קשה והאליה רכה, כדי שאם ישמע דבר שאינו הגון, יכוף את האליה לתוכה, וכאן, הלא אהרן הכהן שמע דבר שאינו הגון ולא כפף את האליה לתוכה, לכן הצריכה האליה כפרה.

'ועל בוהן ידם הימנית' – לפי שלקח מידם 'ויצר אותו בחרט' [לב ד], ואי אפשר לעשות כן אלא ע"י בוהן של יד. ועל בוהן רגלו, לפי שאמרו לו: 'קום עשה לנו אלהים', וכשהאדם יושב וקם, הוא עושה זאת ע"י הבוהן, שמכופף את הבוהן וקם, לכן היה צריך מתן דם לכפרה על בוהן רגלו.

דרש אחד מגדולי ירושלים: שלושה אלה האוזן, היד והרגל צריכים להיות מצויינים ומצטיינים אצל כל כהן ומנהיג בישראל. – אכן שומעת את נאקת בני ישראל.

לידע ולהבין

את צרכיהם ובקשותיהם של ישראל. ידים – לא רק לקחת מתנות כהונה, אלא גם לתת מלא חופניים ברכה לכל נצרך. ורגליים ממהרות לרוץ להיטיב ולעזור לכל מאן דבעי.

ולקחת מן הדם אשר על המזבח ומשמן המשחה וגו':

(כט כא)

הרבי ה"אמרי אמת" זי"ע אמר בשם הרמב"ן ז"ל שנסתפק בפר' צו אם מערבן להזאות הללו [כמו 'ולקח מדם הפר ומדם השעיר' וכו' עיי"ש], ודקדק, הלא איתא במדרש: כל המשקין מתערבין זה בזה והשמן אינו מתערב אלא עומד עיי"ש?

ואמר, אולי היה צריך משרע"ה לעשות את מה שנצטווה, היינו לערב יחד את שניהם, וכשאחר כך לא נתערב, לא נתערב. או אולי נתערב בנס, כי כמה נסים נעשו בו כלשון הגמרא בהוריות יא: עיי"ש.

ואת החלב המכסה את הקרב וגו': **(כט כב)**

הרה"ק מסקווירא זי"ע היה רגיל לומר את דברי ה"תפארת עוזיאל" עה"פ 'ואת החלב המכסה את הקרב', חלב מרמז לתאוות גשמיות, וזהו 'ואת החלב המכסה את הקרב' – שהתאוות הגשמיות מכסין ומרחקין את האדם מהתקרב להשי"ת.

ויש גם חלב אשר על הקרב בפ' ויקרא, כי יש כמה בני אדם שבאמת יש להם התקרבות אל הקב"ה, אלא שיש בהם גם גשמיות, וזה נקרא חל"ב ע"ל הקר"ב, וגם זה לא טוב, כי אי אפשר להיות שניהם יחדיו באדם אחד.

והיה לאהרן ולבניו לחק עולם מאת בני ישראל כי

תרומה הוא וגו': (כט כח)

אומר הרה"ק ה"ייטב לב" זי"ע: יובן לפי הפסוק: 'אספרה אל חק, ה' אמר אלי בני אתה'. לכאורה נראה זאת כהתפארות, כגאווה, אבל הכוונה היא שמגודל ענותנותו של דוד היה נראה לו מה שאמר לו ה' 'בני אתה' כחוק, כדבר שאין לתפוס בהגיון, בשכל, כי היה מרגיש שאינו ראוי לכך. וכן כאן, מעיד הכתוב, שמה שזכו אהרן ובניו, על פי ציווי ה', למתנות כהונה, היה נראה להם כחוק, כי לא ראו עצמם ראויים לזה.

ופר חטאת תעשה ליום כל הכפורים וחטאת על

המזבח בכפרך עליו וגו': (כט לו)

ברש"י ז"ל ומדרש תורת כהנים אומר, כפרת המזבח הוצרכה – שמא התנדב איש דבר גזל במלאכת המשכן והמזבח.

הרבי ה"אמרי אמת" זי"ע שאל: הלא היו לוקחים רק מאת כל איש אשר ידבנו לבו, ללא כל כפיה, ומה מקום יש כאן לדבר גזל?

אך הפירוש הוא, שמא נדב מי שהוא לא בלב שלם, מתוך שהתבייש בפני אחרים, או כי לא מצא עוז בנפשו לדחות את המתרימים, הרי ביחס למשכן ולמזבח היה זה בבחינת גזל, ואי' בחובת הלבבות: באם אחד גזל ועשה תשובה אמיתית עושה הקב"ה שהנעשק ימחול לו, גם כאן נשתפרו לבותיהם של ישראל מיום ליום ונתנו בלב שלם, ככתוב 'והם הביאו אליו עוד נדבה בבקר בבקר'. [היינו שהם הוסיפו מדי בקר ובקר נדבות חדשות בלב שלם יותר].

שבעת ימים תכפר על המזבח וגו' כל הנוגע במזבח

יקדש: (כט לז)

הרמ"א פותח את שו"ע או"ח בפסוק: 'שויתי ה' לנגדי תמיד' – ומסיים בפסוק: 'וטוב לב משתה תמיד', כי טוב שיהיו שניהם יחד, יראת ה' ושמחה בה'.
אומר הגאון בעל ה"נתיבות" זצ"ל: אדם מישראל צריך שישא בלבו שני תמידים: "שויתי ה' לנגדי תמיד", ו"חטאתי נגדי תמיד", וזה שנים לכל יום.

עלת תמיד לדורותיכם פתח אהל מועד לפני ה' וגו': (כט מב)

מספרים שחסידי בא לתנות את צרותיו לפני הרה"ק ה"א"הב ישראל" זי"ע מאפטא. והרה"ק בירכו בכל הברכות מלא חפנים. כשעמד האיש ללכת, אמר לו הצדיק: דע לך שאסון כבד משלך קרה היום לעם ישראל, אסון נורא – קרבן התמיד לא נקרב היום במועדו וכהלכתו, כיוון שבית המקדש עדיין חרב...

את הכבש האחד תעשה בבקר ואת הכבש השני תעשה בין הערבים: (כט לט)

מפרש הרה"ק המהר"ש מבעלזא זי"ע: 'את הכבש' לשון נשיאת עון, כדאי' בגמרא בית הלל אומרים ורב חסד מטה כלפי חסד, היכי עביד, ר' אליעזר אומר כובשו, ע"כ.

והיינו תשובה, שעל ידה כובש הקב"ה עונותיו של אדם, 'תעשה בבוקר' – בימי הבחורות, כדפירש הזוהר הק' את הפסוק 'מפני שיבה תקום', דלפני שיגיע האדם לימי השיבה יקום לעשות תשובה.
'ואת הכבש השני תעשה בין הערבים', דאף אם לא שב האדם בבחורות, לא יאמר נואש ח"ו, אלא יושב בין הערבים, גם כאשר שיבה נזרקה בו, וה' מקבל תשובת עמו ישראל באהבה.

ועשרן סלת בלול בשמן כתית רבע ההין ונסך רביעת ההין יין לכבש האחד: (כט מ)

ברש"י: בשמן כתית – אלא להכשיר. לפי שנאמר 'כתית למאור', ומשמע למאור ולא למנחות, יכול לפסלו למנחות – תלמוד לומר כאן כתית, ולא נאמר כתית למאור, אלא למעט מנחות שאין צריך כתית, שאף הטחון בריחים כשר בהן.

הקשה הרבי ה"בית ישראל" זי"ע: לכאורה, למה לנו פסוק בשביל זה, וכי למה יהא שמן שהוא זך וכתית

הרבי ה"אמרי אמת" זי"ע אמר: הנה בפסוק הקודם, 'על הכפורים' פירש"י ז"ל: ומדרש תורת כהנים אומר, כפרת המזבח הוצרכה – שמא התנדב איש דבר גזל במלאכת המשכן והמזבח. ועדיין קשה למה הוצרך שבעת ימים, הלא די בחטאת אחת? אלא שמשרע"ה הכין ותיקן ופעל על לדורות, השראת השכינה על תמיד, שבעת ימים כנגד ז' מקדשות: משכן, גלגל, נוב, גבעון, שילה, בית ראשון ובית שני, כדאיתא כל שבעת הימים היה משה מעמיד את המשכן ומפרקו, וזה שכתוב 'שבע יפול צדיק וקם'. כל המניעות הם מכוחו של **עמלק**, שב **ע** יפול **ל** צדיק וק **ם** סופי תיבות עמלק.

עו"א [בהיותו בטבריה תרפ"ד]: והוא פלא שלזה היה נצרך פר ליום שבעת ימים, וגם הרי כבר היה שינוי, ושינוי קונה. אולם בנדבת המשכן לא היתה הכוונה לכסף וזהב, אלא לרצונות, וזה הפירוש "שמא התנדב איש דבר גזל", כמו שאמר ה"חידושי הרי"ם" שלכן נאמר ענין תשובה גבי גזל כי כל עבירה הוא גזל, שגזל ומתנתק מהשורש.

ברש"י: ומה היא קדושתו וכו' אפילו קרבן פסול שעלה עליו, קדשו המזבח להכשירו שלא ירד מתוך שנאמר 'כל הנוגע במזבח יקדש' – שומע אני בין ראוי וכו' ת"ל 'וזה אשר תעשה' – הסמוך אחריו, מה עולה ראוייה אף כל ראוי שנראה לו כבר ונפסל משבא לעזרה וכו'.

הגאון רבי משה פיינשטיין זצ"ל בספרו "דרש משה" מבאר את החילוק בין פסולין שאם עלו לא ירדו אף בפסול חמור כפגול ונותר, משום שפסולו בקודש, ולא פסולין שלא נעשו בקודש שיורדין אף בפסול קל.

משום שאלו שלמדו ונתקדשו בקדושת התורה אף שנתקלקלו ח"ו יש להם יותר תקנה, שיותר עלולין לשוב אף שחטאם חמור ביותר, אבל אלו שלא נכנסו כלל בלימוד התורה אף שחטאם קל אינם עלולים לשוב כלל.

ולכן יראה כל אדם ללמד את בניו אף שלפי השערות לא יתגדלו בתורה, כי אף כלשהו תורה מציל ומועיל לתשובה.

וזה אשר תעשה על המזבח כבשים בני שנה שנים ליום תמיד: (כט לח)

שואל הרה"ק ה"מי השלוח" זי"ע: הנה כל הכלים נאמרו בפרשת תרומה, חוץ ממזבח הזהב, ומדוע? ויש לומר, הנה חז"ל אמרו שקטורת מעשרת, ולכן הכריזו במקדש חדשים לקטורת. לא נתנו להקטיר קטורת אלא לזה שלא זכה בקטורת מימיו. יכול היה להיות ח"ו איזה פגם בהקטרתו, משום שאיפה לערכים חומריים, לעשירות. לכן לא נאמר מזבח הקטורת בפרשת תרומה, אלא רק לאחר שנאמר בפרשת תצוה על בגדי כהונה, המורים על גודל היראה ושמירה וזהירות מתמדת מתאוות העולם הזה, כמבואר בגמרא: כתונת מכפרת על שפיכות דמים, מכנסיים מכפרים על ג"ע, מצנפת על גסות הרוח, אבנט על הרהור הלב וכו'. הכהן פעל על ידי בגדיו להכניס בלב כל אחד יראה והרהורי תשובה, לאחר כל זה היתה היכולת לקבל השמחה וההנאה הבאה מכח הקטורת. וד"ל.

הרבי ה"בית ישראל" זי"ע אמר שאביו ז"ל דיבר הרבה מענין זה שהראשונים והאחרונים מדברים עליו, מדוע לא נאמרה פרשת מזבח הקטורת יחד עם כל הכלים, רק כאן לאחר הפרשה של בגדי כהונה. ואמר שאיתא ב"צפנת פענח" להמבי"ט, שאיתא בגמרא: מזבח שנעקר מקטירין קטורת במקומו, היינו שאפילו שאין מזבח הקטורת גם אפשר להקטיר קטורת. וזהו הרמז מהפרשה, שמזבח קטורת נכתב במקום אחר מכל הקרבנות, כי את כל הקרבנות אפשר להקריב רק אם המזבח ישנו, ואילו קטורת אפשר להקטיר אפילו אם אין מזבח, היינו לרמז דין זה שאפילו אם נעקר מזבח – גם אפשר להקטיר קטורת.

ולי נראה אומר הרבי זי"ע: דבסוף הפרשה כתוב הפרשה של יום כיפור, 'וכפר על קרנותיו מדם חטאת הכפורים אחת בשנה יכפר עליו' וגו', קטורת היא פרשה בפני עצמה, ענין בפני עצמו, ואין לזה כל שייכות לשאר הקרבנות, קטורת הוא דבר יותר נעלה, שמחזירן למכתשת בערב יוה"כ כדי שתהא דקה מן הדקה, כהן גדול נכנס עמה לפני ולפנים, ולכן זה נכתב בפני עצמו, כי אין לזה שייכות לשאר הקרבנות.

ונתת אתו לפני הפרכת אשר על ארן העדת לפני הכפרת אשר על העדת אשר אועד לך שמה: (לו)
ברש"י: 'לפני הפרכת' – שמה תאמר משוך מכנגד הארון לצפון או לדרום, תלמוד לומר לפני הכפורת,

פסול למנחות? ותירץ בשם ה"שפת אמת" ליקוטים: דמאחר והדין הוא ריבה שמנה פסולה, ואם כן אם השמן הוא כתיית, הרי שיש בו יותר שמן ופחות פסולת, ולכן הייתי אומר שכזה שמן הוא פסול למנחות משום הדין של "ריבה שמנה", משום שיש כאן שמן יתר על המדה, ולכן צריכים פסוק מיוחד ללמד ששמן כתיית גם הוא כשר למנחות.

ושכנתי בתוך בני ישראל והייתי להם לאלקים: (כט מה)

אומר ה"נחלת חמשה": יש כאן רמז למה שנוהגים לכתוב שני "יודין" במקום "השם", כי הסוף של "בני" וההתחלה של "ישראל" הם שני יודין. וכתוב ושכנתי "בתוך בני ישראל", ויש לב' "יודין" מקדושת שמו יתברך.

שואל המגיד ממעזריטש זי"ע: למה נכתב כאן השם אלקים שהוא מדת הדין? – אב שאוהב מאד את בנו מייסר גם את האנשים שעושים רע לבנו. כאשר 'ושכנתי בתוך בני ישראל' ואגלה להם את אהבתי, אשתמש במדת הדין לכל אלה שמענים את בני ועושים להם רעה – ו'הייתי להם לאלקים'.

ה"מעינה של תורה" מסביר שבזה מובן מה שאנו אומרים בזמירות לליל שבת ב"כל מקדש": משוך חסדך ליודעך, א-ל קנא ונקם. לכאורה מה עניין של חסד לנקמה? אלא שעל ידי חסדו יתברך לישראל, נמשך ממילא דין ונקמה לשונאיהם.

וידעו כי אני ה' אלקיהם אשר הוצאתי אותם מאר"ם לשכני בתוכם אני ה"א: (כט מו)

מבאר הנצי"ב ב"העמק דבר": זוהי הבטחה, שידעו ויבינו כי אני ה' אלקיהם. וזו מעלה גדולה וכמבואר באבות: חביבין ישראל שנקראו בנים למקום, חיבה יתירה נודעת להם שנקראים בנים למקום. פירוש, אילו נקראו בנים למקום ולא הודיעם הכתוב שכך הוא, היתה חיבה. אבל חיבה יתירה יש כשנודעת להם שנקראו בנים למקום. כך גם כאן, לבד מן ההבטחה שכן יהיה – ידעו ויבינו שכך הוא.

ועשית מזבח מקטר קטרת עצי שטים תעשה אתו: (ל א)

מכוון כנגד הארון מבחוץ.

שואל ה"ויקהל משה": מנין הוא אמינא שימשוך לצפון או לדרום אם נאמר 'לפני הפרוכת'?

העניין הוא, לפי שמביאים בשם האר"י הק' כי ג' דברים שהיו בהיכל הפנימי: המנורה, השולחן, והמזבח, מרמזים – לבני, חיי ומזוני. מנורה – חיי, נר ה' נשמת אדם, ויפח באפיו נשמת חיים. השולחן – מזוני, ומזבח הקטורת – בני, שנאמר: 'ילכו יונקותיו ויהי כזית הודו וריח לו כלבנון'. ומתרגם – וריחהון כריח קטורת בוסמיה. ומרמז לנו הכתוב שחינוך הבנים לא יהיה משוך לצפון, ללימודים שמושכים לצבור הון ועושר, "הרוצה להעשיר – יצפין". ולא רק לחכמה ולמדע, "הרוצה להחכים – ידרים", אלא שכל החינוך יהיה מרוכז בתורת ובמצוות – מכוון כנגד הארון.

ובהעלת אהרן את הנרת בין הערבים יקטירנה קטרת תמיד לפני ה' לדתיתכם: (ל ח)

אומר הרה"ק ה"ישמח ישראל" מאלכסנדר זי"ע: בליקוטי תורה מהאריז"ל נאמר: **א**ת הנרות **ב**ין ה ערבים ראשי תיבות **א**הב"ה. כי הערב הוא זמן שליטת הדינים, ואהרן בהדלקת הנרות היה ממתיק את הדינים, והיה ממשיך אהבה וחסד על ישראל.

בשו"ת "לב חיים" [לרבי חיים פלאגי זצ"ל] כתב: שנשאל מדוע לא הוזכר בשו"ע או"ח שכמו שטוב לומר פרשת הקרבנות כל יום כך טוב לומר פרשת המנורה שבפרשת אמור וידבר ה' וגו' צו את בני ישראל ויקחו אליך שמן זית זך וגו' שהרי גם הדלקת המנורה היתה חלק מעבודת בית המקדש.

וכתב שם שבגמרא יומא [כד:] מבואר שהדלקת הנר לא נקראת עבודה, ולכן לא תקנו זאת. ומסיים שם: שאם ירצה לקרוא בכל יום גם פרשת הנרות מה טובו ומה יופיו ותבא עליו ברכה.

ובספר "אגרא דפרקא" כתב: נראה לי כסגולה כשהאדם אינו מבין דבר בתורה יאמר פרשת המנורה בתורה, ויאירו עיניו והמשכיל יבין.

וכפר אהרן על קרנתיו אחת בשנה מדם חטאת הכפורים אחת בשנה יכפר עליו לדורותיכם קדש קדשים הוא לה': (ל י)

ר' שמעון אליהו פדהייצר ז"ל, שבנעוריו שימש את המלבי"ם זצ"ל, ועלה לירושלים, נהג לספר באזני

המהרי"ל דיסקין זצ"ל סיפורים ועובדות מחיי המלבי"ם, שבעצמו היה עד ראייה ושמיעה להם. והיה רבי יהושע לייב מקשיב לסיפוריו בהשתוקקות רבה.

נוהג היה המלבי"ם – סיפר פעם לפניו ר' שמעון אליהו – בעירנו בוקרשט, ללמוד בכל ליל שבת את פרשת השבוע ברבים, בנוכחות קהל רב שמנה כשלוש מאות בעלי בתים. מאזיניו שאבו קורת רוח ועונג רוחני מרעיונותיו וחידושויו שהיה משמיע דרך העברה בפרשת השבוע.

אך הנה קרה פעם בליל שבת פרשת "תצוה", כשהגיע לפסוק האחרון שבפרשה, פירש המלבי"ם את הפסוק פירוש מקורי משלו, פירוש חדש לחלוטין, שנתן עילה ל"משכילים" להתפס בו ולדבר בגנותו – כאילו ח"ו גילה פנים בתורה שלא כהלכה.

בפסוק זה שבסוף "תצוה" נאמר: 'וכפר אהרן וגו' קודש קדשים הוא לה' – ורש"י הקדוש מבאר: קודש קדשים – הוא המזבח. המלבי"ם פירש ש"קודש קדשים" הכוונה לאהרן הכהן, שהוא הוא "קדש קדשים".

פירוש זה קומם כנגדו את "המשכילים" שניסו לעשות מזה "מטעמים". הרב נוטה מפירוש רש"י? ובכלל, ממתני שמענו שהתורה תהלל בן תמותה בתואר "קדש קדשים"?! הם התלוצצו בלי גבול על חשבוננו, ומוקירי המלבי"ם השתתקו, באין מענה בפיהם להסביר את פשר ה"טעות". עם זאת לא הרהיב איש להעמיד את המלבי"ם גופו על "טעותו",

רק אנכי, המשיך ר' שמעון אליהו, אזרתי עוז וביני לביני שאלתי את פיו: "וכי לא טעה מר בפירושו שכוונת התורה ב"קודש הקדשים" היא לאהרן הכהן? הרי בזה נתן רבינו מקום ל"משכילים" לקנטרו!?"

[בנקודה זו נראו על פני המהרי"ל דיסקין סימני פליאה ואכזבה: "וכי עלתה על דעתו, ר' שמעון אליהו, רבי מאיר ליבוש יטעה?!"]

ברם, המלבי"ם, ללא שמץ של התרגשות השיב על דברי: "נו, למי איכפת ליצנותם של ה"משכילים"? "אבל, הרי זה אינו הפירוש הנכון..."

"נו, אז מה? הרי כבר אמרתי את שאמרתי, ומה יכולני עכשיו לעשות? בליל שבת הקרוב אחזור לפסוק זה..."

והנה אתא ליל שבת פרשת "כי תשא". הקהל כולו היה דרוך לקראת השיעור בציפיה לראות כיצד יצליח המלבי"ם להסביר את "טעותו". אפס לתדהמתם פתח המלבי"ם את שיעורו באמירה כזאת: "בטרם אנו מתחילים ב"כי תשא" נשוב לרגע אל הפסוק האחרון

כשהוא הלך, חשב הברכ"א זמן רב, שהרי אם יקבל את ההצעה יציל ע"י כך חלקית את אותם תלמידים, והחליט ללכת להתייעץ עם כמה מנקיי הדעת מ"אור תורה", אך בדיוק באותו יום לא היה אף אחד. לאחר שעות של ספק נטתה דעתו של הברכ"א לקחת את התפקיד והלך לעמוד בירידה מר' מאיר, אבל אז החליט להתייעץ עם רבו ה"דברי שמואל" זי"ע. הוא סידר את הכובע ואת האבנט וצייר בדעתו כאילו הוא נכנס לדב"ש ומספר לו הכל, ואז הדברי שמואל יורק לצד ואומר: "בשביל זה השקעתי בך, בשביל שזה ילך לכאלה מקומות?" כמובן הברכ"א השיב בשלילה להצעה...

סיפר אחד ממקורביו של הרה"ק מקופישיניץ זי"ע, כי שנה אחת בחול המועד סוכות, נכנס לבקר את הרבי, אך כשהגיע ראה שאין איש בבית, ואף הגבאי נעדר משם באותה שעה. הרהיב האיש עוז בנפשו, ופתח בעצמו את סוכת הרבי, אך נדהם לראותו יושב עם ספר תהלים, והוא בוכה בדמעות שלישי. עמד האיש נרעש ממראה עיניו, וחשש שמא אסון כבד אירע, והנה הבחין בו הרבי, וכשהבין שהלה תמה לפשר בכייתו, אמר: "היתה כאן אשה אחת שבנה זקוק לרפואה, והיא ביקשה שאתפלל בעבורו. אם רבי אני איני יודע, אבל ידד נאמן אני לכל יהודי, ומאז שיצאה האם, מתפלל אני לרבש"ע שהילד יבריא, ושופך דמעות למענו מתוך נשיאה בעול"...

הרה"ק מטשערנביל זי"ע אמר: לפי הספה"ק "אור המאיר" להרה"ק רבי זאב מזיטומיר זי"ע – אין שום יהודי יוצא זכאי כנגד הקב"ה, ולפי הרה"ק רבי לוי יצחק מבראדיטשוב זי"ע – אין הקב"ה יוצא זכאי כנגד יהודי"...

הגאון רבי איסר זלמן מלצר זצ"ל ראש ישיבת "עץ חיים" בירושלים עיה"ק, ארע לו כאשר ישב ולמד עם שנים מתלמידיו – רבי דוד פינקל ורבי צבי ברוידא ז"ל, אותו יום היה יום חורף קר, ובסמוך לו ישבה הרבנית

מפרשת "תצוה" "קודש קדשים – הוא אהרן הכהן!" ותוך כדי דיבור עבר מיד לסדר "כי תשא"

כדרכו. הקהל נשאר משתומם.

למחרת פנה אליו שוב ר' שמעון אליהו: "רבי, הלא חזר שנית על טעותו?!"

"הירגע נא" – ענהו המלבי"ם "אין כאן שום טעות, מקרא מלא הוא בדברי הימים (א כ"ג י ג): "ויבדל אהרן להקדישו קדש קדשים הוא אהרן ובניו עד עולם"...

"ומדוע זה" התפלא ר' שמעון אליהו "לא הקהה רבינו את שיניהם של ה"משכילים", אשר בכל התרברבותם הרי אינם בקיאים אפילו במקרא?!"

"לשם מה?! ענהו המלבי"ם: הרי כתוב מפורש הוא בספר החכמה: "אל תען כסיל!"..."

אמרות טהורות מצדיקים זי"ע אשר נאמרו בענינים שונים:

סיפר הרה"ק ה"ברכת אברהם" מסלונים זי"ע:

היה תקופה שהוא – הרה"ק ה"ברכת אברהם" – היה דחוק בפרנסה בצורה קשה מאד, ובאותה תקופה הגיע יום אחד הרב מימון ז"ל [שהיה שר הדתות] לביקור בצפון. באותו זמן הקים הרב מימון גימנסיה בבית שאן. במהלך הביקור הוא הגיע בבוקר לטבריה, פגש שם את ה"ברכת אברהם" והתרשם ממנו מאד מאד. הוא פנה אליו ואמר לו: אני עומד להקים גימנסיה בבית שאן. החלק של לימודי החול כבר מושלם ואני מחפש מישהו שיהיה אחראי על החלק של לימודי קודש, ואני רוצה לומר לך שבטבריה היידישקייט תישאר גם בלעדיך, אבל אם תבוא לבית שאן, שם – אם לא יהיה אדם כמוך שילמדם תורה – יהיה אדם פחות ראוי. ובכך שתבוא לבית שאן תהיה לך זכות להציל את אותם התלמידים ולהחדיר בהם במידת האפשר תורה ויר"ש כפי השקפתך, וחוץ מזה אני מתחייב לשלם משכורת גבוהה מאד. כשראה הרב מימון שהברכ"א חוכך בדעתו מה לענות, אמר לו: אני ממשיך בסיור שלי ובערב אחזור לטבריה, נפגש בירידה מר' מאיר בעל הנס ואז תענה לי.

ונענה "גם על זה יש להשיב". מיד התחיל הגאון זצ"ל לבכות, ותיכף ציוה לסלק כל הכלים והמאכלים משחיטתו. אח"כ התנחם ואמר: "ברוך ה' שבזכות התורה נתגלגל על ידי זכות כזו שינצלו בעתיד משחיטת מין ואפיקורס", כי השו"ב שדעותיו פסולות אפילו בשימצא דשימצא שחיטתו נבילה וד"ל.

פעם נחלה הרבי ר' זושא זי"ע ונפל למשכב, וכשהגיעה השמועה לאזני הרה"ק רבי אריה לייב משפאלי זי"ע טרח ובא לבקרו, ונענה אליו רבנו: יודע אני שבודאי תרצו להעתיר בעדי ולבקש עלי רחמים, על כן אני מבקש ממכם, נא אל תזכירו עלי שום זכות, ואל תבקשו לעורר עלי רחמי שמים ע"י זכותים, שכן לב יודע מרת נפשו, וכשתתחילו להזכיר את זכויותי עלול לקום עלי מקטרג ולהזכיר כנגדם דברים הפוכים ויצא שכרי בהפסדי, אלא זאת עשו וכך תטענו לפני הבורא ברוך הוא, בעיר פלונית הסמוכה אלינו מתגוררים שבע מאות גויים ערלים, וכולם בריאים וחזקים ולא חסר להם מאומה, זכויות כמו שלהם יש לזושא מהאניפולי, וע"כ ראוי גם הוא להיות בריא וחזק, את הטענה הזאת רשאים אתם לטעון לטובתי, אך לא יותר מכך, ואכן עשה הסבא קדישא משפאלי כדבריו ורבינו קם מחליו ושב לאיתנו הראשון.

ואמר הרה"ק ה"נועם אליעזר" מסקולן זי"ע, בשם הרה"ק אדמו"ר הזקן מסדיגורה זי"ע, וכן מקובל אצל צדיקי בית רוז'ין, שסיפור זה מסוגל לספר מראשותיו של חולה ויקום ויתרפה. אכי"ר.

מספר הרה"ג רבי גמליאל רבינוביץ שליט"א:

מסופר על הגאון מוילנא זצ"ל, שבאחד השבתות פגע ברשע אחד ואמר לו: אם סבור אתה שיענשו אותך מן השמים רק על עצם ה"חילול שבת" – אגלה לך שבנוסף יענישו אותך גם על מה שלא ניצלת את הזמן לתורה או למצוה אחרת.

שמע הברנש וביטל את הדברים, באמרו: "ביטול תורה זה אצלי מהעבירות הקטנות", כלומר, לגודל רשעותי

ועסקה בהעתקת חידושי תורתו בכתב ידה הברור והיפה על מנת למוסרם לבית הדפוס.

מפעם לפעם היתה מפסיקה את כתיבתה ומבקשת מהרב הבהרה לגבי מילה מסויימת, משפט או קטע שלם בלתי ברור, ואחר ממשיכה.

לאחר שכתבה במשך זמן ממושך, הפסיקה את עבודתה על מנת לנוח מעט והאזינה לקולות הלימוד של בעלה עם שני תלמידיו. את אותן דקות ניצלה להתחמם בעזרת כוס תה רותחת שהיתה נתונה בין ידיה, אך לפתע נפלה מידה הכוס ונשברה.

הרים רבי איסר זלמן את עיניו מעל הגמרא ושאל: האם ארע לך היום שלא נתת נדבה לעני שפשט את ידו לפניך?

נדהמה הרבנית מן השאלה והשיבה: "אכן כן. היום הלכתי לשוק ובדרך ניגש אלי עני וביקש נדבה, נתתי לו כסף וביקשתי עודף – אולם לא היה ברשותו מאומה, לכן ניגשתי לאחד הדוכנים הסמוכים ופרטתי את הכסף, אך כשחזרתי לתת לו, ראיתי שהוא כבר התייאש והלך משם – ושוב לא יכולתי לתרום לו מאומה.

כששמע את דבריה הגיב הרב: "ברור הדבר, מיד הבנתי שנמנעה היום נדבה מעני, שכן אף פעם לא נשברת כוס לחינם..."

כותב הגה"צ ר' יושה שו"ב מבריסק זצ"ל מגדולי חסידי סלונים:

"קיבלתי מעשה נורא" כותב רבי יושה "שהגאון רבי יהונתן אייבשיץ זצ"ל אבד"ק אה"ו עשה סיום על ש"ס. והזמין כמעט לכל הבעה"ב שבקהילות הנ"ל. וקודם האכילה ביקש מהעולם שכל אחד יאמר איזה דבר תורה על השולחן כל מה שיוכל, ואפילו פסוק תורה בלי חידוש טוב הוא, והיה שם איש אחד פשוט נאמן-רוח כשהגיעו אליו קרא בקול "שמע ישראל..." וכו', ושמח הגאון על זה ואמר: "לכולם יש פירכא על דבר תורה שלהם, ולזה אין פירכא..." והיה שם השו"ב דמתא

וחזר ואמר: "דף אחד, אחד, במשך שלושה חודשים! – זה כל ההספק שלי!". ושוב נענה לו הח"ח: "הרי זה הספק נפלא: 100 דף בשלושה חודשים"...

ביקש האיש לקרוא לנכדו של הח"ח: הסביר לו את הכמות הנכונה, דף גמרא בודד בשלושה חודשים, וביקש שיסביר זאת לסבא. כשהח"ח שמע את דברי נכדו, השיב לו מיד: "וכי חשבתם שאינני שומע? שמעתיו אומר דף גמרא אחד בשלושה חודשים, אך כבר שנינו "טוב אחד בצער ממאה שלא בצער" – הדף שלו שנלמד בצער ובמאמץ כה גדול חשוב כמאה דפי גמרא! אמור מעתה האיש למד 100 דפים בשלושה חודשים – הספק נאה לכל הדעות!"...

סיפר ראש ישיבת סערט ויז'ניץ הגה"צ רבי משה האגר זצ"ל:

הרבי מסקולטן זי"ע, מלבד קדושתו וצדקותו המופלגות, התמסר בכל נפשו ממש להציל ילדים יהודים ולחלצם מתוך מנזרים, לתוכם הוכנסו בתקופת השואה במטרה למלטם מצפורני הנאצים ימ"ש.

בתקופת השואה האיומה, רחמנא ליצלן, היו אלו זוקא שכנים גויים, שכוונתם היתה לטובה, והם הציעו לשכניהם היהודים לקחת את הילדים אליהם, במקום שהנאצים ימ"ש יקחו אותם לאושוויץ וימיתו אותם שם. הם הכניסו את הילדים למנזרים, שם גדלו כנוצרים לכל דבר, השם ירחם.

הרבי הפקיר את עצמו, במלוא מובן המילה, ועמד לא אחת בפני כאלו שפשוט רצו לירות בו ולהורגו, אך הוא גילה בפניהם את ליבו ואמר: "אפשר לירות! אינני מפחד!"

הוא היה נכנס למנזרים ומצביע על ילד, ועל עוד ילד, ואומר: "זה קרוב שלי, וגם זה קרוב שלי, וגם השלישי והרביעי קרובים שלי"...

הכמרים שאלו אותו: "כיצד יתכן הדבר, שעשרות ילדים – כולם קרובים שלך?"

אין הקב"ה חפץ כלל בלימוד התורה שלי, וא"כ לא לעוון יחשב הדבר עבורי, ולא ידונו אותי על כך.

אולם הגאון עמד על שלו, באמרו: חלילה לך מלחשוב שמאחר שהגדלת לעבור על עבירות עד לשמים אין הקב"ה חפץ במצוותיך, ועל כן מלבד מה שידונו אותך על עצם רעתך גם יתבעו אותך על כך שלא נהגת ב"קום ועשה" וביטלת את עצמך מן המצוות.

ראיה לדבריי – הוסיף הגר"א להוכיח – שכן כשאנו רוצים להזהיר את האדם על העבירות שבידו אומרים לו: "אתה עתיד ליתן את הדין!" ובשחז"ל רצו להזהיר על כך אמרו [אבות ג א] ולפני מי אתה עתיד ליתן דין וחשבון! הם הוסיפו תיבת "וחשבון", תיבה שאינה מובנת לכאורה, אין אנו יודעים מהו עניינו של אותו "חשבון", וגם אם נרצה לומר שהמכוון הוא על "חשבון העוונות", וזאת כדי לדעת מהו העונש הראוי לו, היה להם לומר "ולפני מי אתה עתיד ליתן חשבון ודין" כיוון שהחשבון הוא קודם לדין.

ובהכרח עלינו לומר שיש איזה חשבון הבא לאחר הדין, כי מקודם מעמידים את האדם לדין על עוונותיו ומענישים אותו עליהם, ולאחר מכן עושים גם כן "חשבון" על כך שבזו השעה שעסק האדם בעבירה היה ביכולתו לעשות מצוה ועל כך שביטל מקיום המצוה מענישים אותו שוב.

דברי הגר"א עשו רושם על אותו פורק עול, ונמלך לשוב לצורו וקונו. ואמר שאילו היה יודע שיש עדיין ערך למצוותיו לא היה מבטלן.

אל ה"חפץ חיים" זצ"ל נכנס יהודי, ותינח בפניו את כאבו. מזה שלושה חודשים - יצא לפנסיה, שהוא מנסה ללמוד גמרא. אך ההבנה ממנו והלאה. בשלושת החודשים שחלפו לא הספיק ללמוד אלא דף גמרא בודד. וכל מכריו כבר הסבירו לו כי הדבר בלתי אפשרי, וראוי שיחפש לו עיסוקים אחרים תחת לימוד הגמרא.

ה"חפץ חיים" הקשיב לו, ונענה ואמר: "100 דפי גמרא בשלש חודשים? הרי זה הספק נאה ויפה!" חשב אותו יהודי כי הח"ח בגילו המופלג כבר לא שומע כיאות,

הסיפור ארע לפי כ-75 שנה, עם סיום המנדט הבריטי בא"י, המצב הכלכלי היה גרוע מאד, והתושבים חיפשו כל דרך כדי להשיג מטבע זה מחו"ל, שכן שוויו של הדולר בשוק השחור היה גבוה כפליים מאשר לפי ערכו החוקי בבנקים הרשמיים, במשך תקופה הצליח הציבור להמיר את המטבעות הזרים שקיבלו מבני משפחתם שבגולה, אולם השלטון החליט לשים קץ לדבר, כדי שלא להחליש את המטבע המקומי. מעתה ואילך, חל איסור של הבאת כסף זה ארצה והמרתו שלא כחוק. המעוניין לקבל כספים מחו"ל, יאלץ להפקיד את הכסף או ההמחאה הדולרית בבנק, ולהוכיח את דבר ההפקדה במלואה. בתחילה היו שהתחכמו והסתירו את ההמחאות שקיבלו, אולם השלטונות החלו לבדוק כל מכתב שהגיע ארצה. וכשהיו מגלים עמו מטבע חוץ, היו מכניסים למעטפה פתק אזהרה בו נרשם כי "אל מכתב זה צורף סכום פלוני במטבע חוץ, ואי לכך עליכם להפקיד את הסכום כולו באחד הבנקים בארץ, ולשגר אל משרדנו הוכחה רשמית כי הכסף הופקד בחשבון". היתה זו מכת מחץ לחלפני הכספים ולסוחרים, שכן אף אחד לא היה בנפשו להמיר בצורה בלתי רשמית את ההמחאות שקיבלו, שהרי עליהם להוכיח לאחר מכן כי הפקידו את הכסף בחשבון הבנק, ואיך יעשו זאת?

ומשום כך נעצר המסחר בהמחאות ובמטבע חוץ כמעט כליל.

היחיד שמצא מוצא מן הסבך לכך, היה ר' יוס'ל וינברג ז"ל, שכדרכו מצא תמיד פתרונות לכל בעיה שנוצרה. הוא עשה זאת מחוסר ברירה, שכן אנשים רעבו ללחם פשוטו כמשמעו, והיתה זו משום הצלת חיים ולא חלילה מתוך מטרה להתעשר ולעשות ריוח במרמה.

התחבולה שלו היתה גאונית בפשטותה, הוא פתח חשבונות מדומים במדינות שונות, והזמין משם פנקסי המחאות רבים. כל מי שביקש להמיר המחאה שקיבל מחו"ל, והיה עליו להוכיח כי הפקיד את הסכום שקיבל בבנק רשמי, היה בא לר' יוס'ל, והוא היה נותן לו צ'ק משלו באותו סכום בדיוק כפי הסכום על ההמחאה הזרה שקיבל, הלה היה מפקיד את ההמחאה הבדויה בחשבון הבנק שלו, מקבל על כך אישור רשמי מהבנק, ומציג אותה במשרדי הממשלה כהוכחה שאמנם קיים

והשי"ת נתן לו סיעתא דשמיא, שלא כדרך הטבע, והיה משיב להם: "אתם, הכמרים, הרי יודעים תנ"ך. ומה כתוב בתנ"ך? 'לבני ישראל עם קרובו' [תהלים קמח יד] – בני ישראל כולם קרובים! וכך שהשאיר את כולם "עם הלשון בחוץ"... מאות ילדים בלי הורים, גדלו על ברכיו בנאמנות ובמסירות.

סיפור הגאון רבי יצחק יחיאל עהרנפלד שליט"א ר"י "בית שמואל", כי קיים תיעוד מוסרט ללא קול בן שתי דקות משנת תשי"ט, בו נראים שני נכדי ה"חתם סופר" זצ"ל – הגאון רבי עקיבא סופר זצ"ל גאב"ד פרעשבורג בעל ה"דעת סופר", והגאון רבי שמואל עהרנפלד זצ"ל, גאב"ד מטרסדורף, יושבים יחדיו בבית הגאון רבי שמחה בונים סופר זצ"ל בעיר לוגאנו, בנו של גאב"ד פרעשבורג, ומשוחחים ביניהם בחביבות.

התיעוד כאמור ללא קול, אולם רואים בו דבר מעניין מאוד, מדי פעם במהלך השיחה שני גאונים הללו מתרוממים מעט ממקומם וחוזרים לשבת, שוב מתרוממים ושוב יושבים, כך חוזרת על עצמה התופעה שוב ושוב.

הרב עהרנפלד בירר פרט זה מפי אותו האיש שהסרית את הקטע המדובר, הרה"ג רבי יהושע דוד שרייבר שליט"א, בנו של בעל הבית בו אירע המקרה – רבי שמחה בונים סופר, והלה סיפר, כי בכל פעם שבה עלה בשיחה שמו של זקנם ה"חתם סופר" זצ"ל, הם התרוממו ממקומם ביראת הכבוד...

סיפורי השבוע

חכימא דיהודאי היה רבי יוס'ל וינברג ז"ל, מחשובי חסידי סלונים ואיש ירושלים. את פקחותו רתם למען הכלל והפרט. מקורב היה ל"חזון איש" זצ"ל אשר העריכו מאד, וכאשר נשאל פעם לגבי שידוך עם אחד מבניו אמר: "ר' יוס'ל הוא יהודי פיקח מאד". ובהוכחה לכך סיפר החזו"א לשואלו על המאורע הבא שהתרחש עמו, והתבטא בחיוך "האם לי היתה עולה על הדעת המצאה פיקחית כזו? הוא פיקח יותר ממני..." ומעשה שהיה כך היה:

ר' יוס'ל יצא זכאי בדין, כיון שעדות התביעה היתה מלאה סתירות וההוכחות לא היו מספקות. זמן קצר לאחר המשפט המוצלח, פגש עורך דינו של ר' יוס'ל את השופט, והלה אמר לו: "דע לך, כי נס היה לו למרשך ששמר על שתיקה. שכן אני תיכננתי לחוקרו במשפט ולהכשילו בשאלה פלונית", וכאן נקב באותה שאלה שהחזו"א שאל את ר' יוס'ל ועליה לא מצא מענה, "וכיוון ששאתק נאלצתי לשחררו". "אני מוכרח לפגוש את רבך", אמר עורך הדין טוניק לר' יוס'ל בהתפעלות, "שכן ברצוני להכיר איש פיקח כמוהו, אשר ידע לחשב מראש מהלך גאוני כזה ולהוציא אותך זכאי באופן מפתיע"... והפלא יגדל, בכך שהחזו"א התבטא לבנו של ר' יוס'ל שלמד בבני ברק, עוד בטרם התקיימה ישיבת בית המשפט, כי אביו יצא זכאי בדין, ונבואתו זו התקיימה במלואה.

מעשה שהיה באיש חסיד מחסידי סלונים ושמו רבי טוביה דובינסקי מרסטעוויץ' הי"ד, מאנשין של הרה"ק ה"דברי שמואל" זי"ע, שנמנה על אברכי המשמרת הצעירה בסלונים, ובימי ההשמדה הנאצית קידש את השם בסילודין. בפולמוס של המלחמה הידועה בשם מלחמת רוסיה יפאן גוייס האיש לצבא הרוסי ובהיותו גבה קומה וחסון נשלח ביחידה מובחרת להילחם בחזית נגד האויב. אפס מכיון שלא הסתיר את יהדותו ולא גזז זקנו ופאותיו אפילו בקסקרטין סבל מרורות. מתבשילי המטבח הצבאי התנזר לגמרי והרעב הציק לו, גם מפקדיו שונאי ישראל המה ופקודיהם רדפו אותו וירדו לחייו הדריכוהו מנוחה עד ללא נשוא. באיגרת ששלח מן החזית לרבו שפך מר שיחו, וכשהרבי סיפר בשולחנו לחסידים מה שעובר על רבי טוביה זלגו עיני רבים דמעות כי נכמרו רחמיו.

באחד הימים קיבל הרבי ממנו מכתב שונה במהותו. רבי טוביה מספר בו, כי כאשר דלקו והתקדמו אנשי יחידתו בעקבות האויב, הגיעו לעיירה מסויימת שהיתה ריקה מאדם. כל האוכלוסיה המקומית, יהודים כגויים נמלטה על נפשה. רוב רובם של החיילים פשטו על בתי העיירה לשלול שלל ולבזוז ביזה. אולם הוא, רבי טוביה פנה לחפש את בית הכנסת של העיירה, מקדש מעט, שמתפלליו לקחו כנראה עמהם את ספר התורה ושאר ספרי הקודש, ושיכבת אבק כיסתה את הרהיטים. רק ספר בודד היה מונח במרכז ההיכל, פתח

את החוק כנדרש, והפקיד בבנק את הכסף שקיבל. לאחר כחודש-חודשיים, כאשר ההמחאה הפדויה היתה חוזרת על עקבותיה, לאחר שהתברר שאין לה כיסוי והחשבון לא קיים כלל, היה המפקיד משלם את עמלת ההחזרה ומשליך את ההמחאה המזוייפת לפח. ולמרות הקנס, עדיין היתה העיסקה כדאית, שכן הסכום שקיבל בעל ההמחאה בשוק השחור, היה גבוה הרבה יותר, והסכום כיסה את ההוצאות ואף הותר ריוח הגון.

עברה תקופה מסויימת, בה עשה ר' יוס'ל חייל ברעיונו המזהיר והצליח בינתיים להציל יהודים מחרפת רעב, אולם מתחריו החלו להצר את צעדיו ולבלוש אחריו. הללו לא הצליחו להבין כיצד הוא מצליח להערים על השלטונות, עד שגילו את סודו וברוב נבזותם הלשינו עליו למשטרה שהחלה לעקוב אחריו. העניינים התגלגלו, ולבסוף נחשד ר' יוס'ל במעשה מרמה וזיוף המחאות, והועמד לדין. אלא שהוא הקדים רפואה למכה, וכל האנשים שעסקו עמו בקשרי המסחר וזומנו לחקירה, התבקשו על ידו לספר כי את ההמחאות העבירו לידי ר' נחום רוט, סוחר במאה שערים, והלה היה משלם להם את תמורת הבנק, לא היתה בכך סכנה לר' נחום – שכן הוא שבק חיים בדיוק באותה עת, וכשחוקרי המשטרה באו לחקור אותו מצאו את מודעת האבל תלויה על פתח ביתו... ר' יוס'ל הצליח להתחמק אפוא מהאשמה, אולם נמצא אדם אחד חלש אופי, שהפך לעד מדינה, וסיפר כי ר' יוס'ל עצמו המיר את ההמחאה שלו.

בראותו את עצמו במיצר, נסע ר' יוס'ל אל החזו"א, ויחד החלו לטכס עצה כיצד לצאת מהסבך. החזו"א הציע לטייל ברחוב כדי לדון בענין. ובשיחתם עמד החזו"א כתובע וביקש מר' יוס'ל לענות לו על כל שאלה וטענה, כאילו הוא נמצא עתה בבית המשפט. על כל השאלות מצא ר' יוס'ל הפיקח תשובה על אתר, אולם על אחת השאלות לא מצא תשובה מתאימה, והחזו"א יעץ לו לנצל את זכות השתיקה כמוצא יחיד.

עורך דינו של ר' יוס'ל היה המשפטן יצחק טוניק, שהיה בתחילת דרכו, והוא התקשה לקבל את עצת החזו"א, אולם בסופו של דבר התברר, כי הוא חכם עדיף מנביא.

נפלא: בעשרת ימי תשובה מבקשים 'אבינו מלכנו מחוק ברחמיך הרבים כל שטרי חובותינו' – מדוע ל'מחוק' דווקא? רק הכוונה כדברי הבן – שאומרים לאבינו שבשמים, אם אכן מחלת לנו על העברות, למה הן נשארו כתובות? מבקשים אנו 'מחוק ברחמיך הרבים', אל תשאירן כתובות, שלא יבואו שוב לגבות, זו סנגוריה טובה ופשט טוב", אמר להם הרבי. ועוד במשך כל הדרך לביתו חזר על הדברים למשמשו וא"ל: "כל דבר הקורה בעולם שייך בהשגחה פרטית לכל אחד. הנה קיימנו "הלומד מכל אדם", מכל מצב שהוא יכולים ללמוד דבר מה לעבודת ה', אין לך אדם שאין לו מקום ואין לו שעה. מכל אחד יש מה ללמוד".

זכותם תגן עלינו

ידידי חביבי

**שלושים יום קודם החג – פורים אנו עומדים
מודים על העבר ובתפילה על הימים הבאים
כשמרבים בשמחה יוצאים מכל המצרים
ונזכה לראות ישועות ברחמים מרובים**

א גיטן שבת

ידידכם אוהבכם

את הספר וקרא בו סיפור מופלא הקשור במהר"מ מרוטנברג זלה"ה.

תלמיד חשוב היה למהר"מ, תלמיד חכם וצדיק, שחלה בדמי ימיו ונטה למות. התפלל הרב לרפואתו ולא נענה. חידה היתה בעיניו על מה ולמה יעלה כך להאי שופרא. ביקש, לכן, מתלמידו שיתגלה אליו מעלמא דקשוט ויודיעו מה פשר גזירה זו שנגזרה עליו. כיון שנפטר לבית עולמו וחלפו ימי ה"שבעה", התגלה התלמיד לרבו וסח לו, כי כאשר באים לעולם האמת רואים בבירור שהכל צריך להיות בדיוק כפי שהוא, ולא עולה בכלל על הדעת לשאול שום שאלה, הכל ברור ופשוט מעיקרא...

למקרא סיפור זה כתב רבי טוביה – נחה דעתי ושוב לא אצטער מכל מה שעובר עלי. וכשהרבי הדברי שמואל סיפר בימים הבאים מה שכותב לו החייל מהחזית, אף שהצרות לא פסקו, מכל מקום לא דמעו יותר עיני היושבים לפניו כמקודם.

**סיפור אחד ממשמשי של הרה"ק רבי יוחנן טברסקי
מטאלנא זי"ע:**

התלוויתי פעם לרבי זי"ע בנסיעה חזרה לביתו בבית וגן, והנה נזכר הרבי כי עליו לקנות תרופה מסויימת, נכנסתי עמו לבית מרקחת ידוע בירושלים, בו היו באותה עת שני רוקחים, אב ובנו, הרוקח האב, שכבר הכיר את הרבי, קידמו במאור פנים וביקש ממנו ברכה להצלחה, ובינתיים היה בנו עסוק עם לקוח אחר. הבן עלעל בדפים שלפניו ואמר לאותו לקוח במעט טרוניה: "רשום כאן חוב ישן על שמך, אולי כבר הגיע הזמן לפרוע את החוב?" האב, בשומעו זאת חש שלא בנוח והעיר לבנו: "אל תיקח ממנו כסף עבור החוב, כבר מחלתי לו מזמן ואין לו כאן שום חוב". רגז הבן וטען: "אם החלטת למחול לו, טוב מאוד, אבל למה לא מחקת את סכום החוב מן המחברת? אם מוחלים, צריכים גם למחוק! הנה עבשיו גרמת לי אי נעימות, שאני מבקש ממנו כסף בעוד אתה, בעל החנות, כבר מחלת לו".

הרבי מבחין במתח שנוצר, ולפתע ניגש אל השניים כשפניו נוהרות משמחה, ואמר להם: "רבתי, גרמתם לי הנאה מרובה בשיחה שלכם, עבשיו נתחדש לי דבר